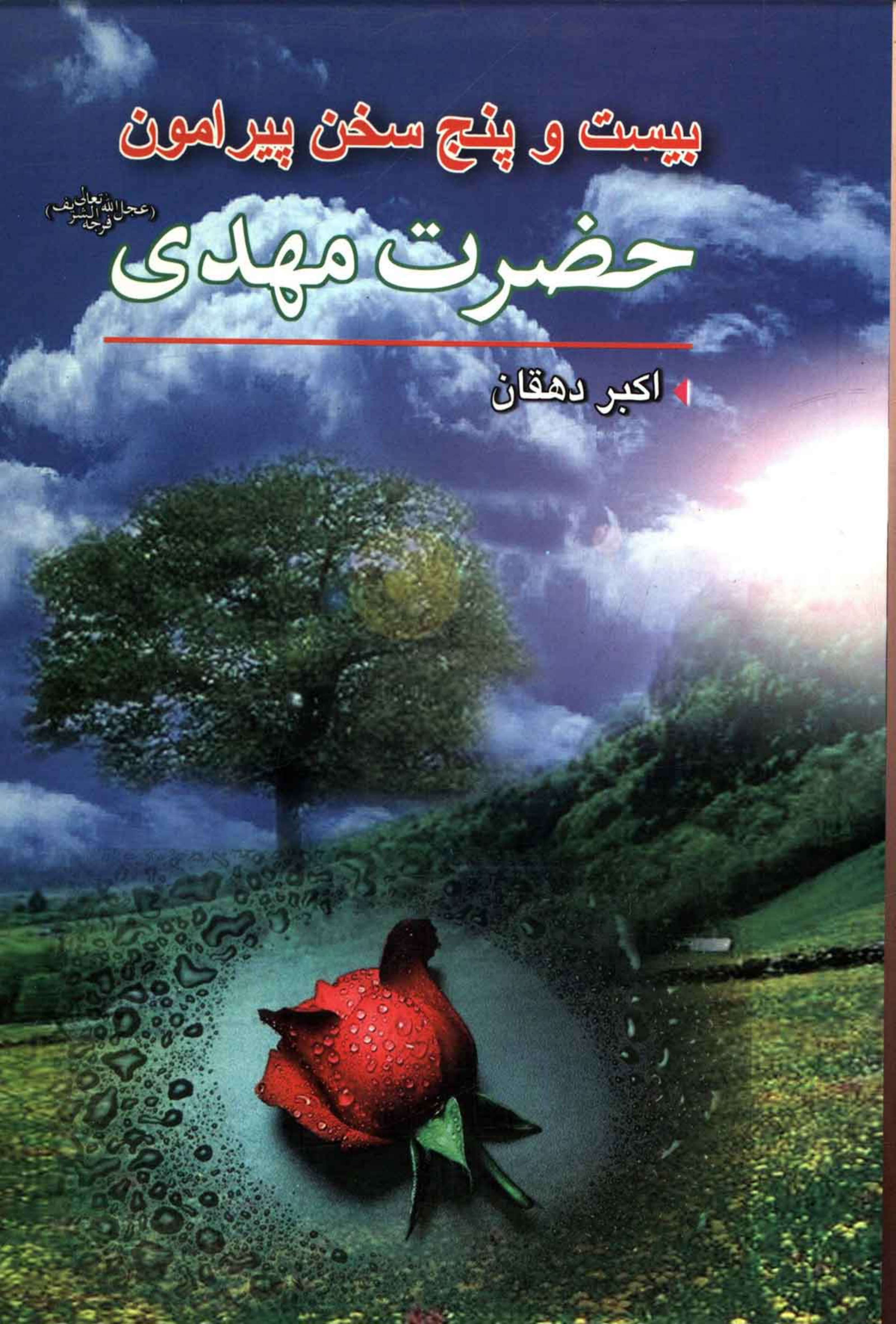

بیست و پنج سخن پیرامون

(عجل الله تعالی فرجه الشریف)

حضرت مہدی

◀ اکبر دہقان

بیست و پنج سخن در باره
حضرت مهدی علیه السلام

از قرآن کریم و احادیث

اکبر دهقان

مؤسسه انتشارات حرم

مؤسسه انتشارات حرم

بیست و پنج سخن در باره حضرت مهدی علیه السلام

تحقیق و نگارش: اکبر دهقان

ناشر: انتشارات حرم

صفحه آرا: ذوالفقاری - موسوی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۲

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

چاپ: زیتون

قیمت: ۵۰۰ تومان

شابک ۷ - ۶۶ - ۷۵۸۵ - ۹۶۴ - ۷ - ۶۶ - ۷۵۸۵ - ۶۶ - ۷ - ۹۶۴ ISBN 964 - 7585 - 66 - 7

نشانی: قم، خیابان حضرتی، مقابل مدرسه دارالشفاء، پلاک ۲۰، انتشارات حرم

تلفن ۷۷۵۹۵۵۷ - ۰۲۵۱ / دفتر مرکزی: ۶۶۵۶۲۶۰ / صندوق پستی ۳۳۷۵ - ۳۷۱۸۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اهداء به

كريمة اهلبيت

حضرت فاطمه معصومه عليها السلام

فهرست مطالب

- پیشگفتار..... ۷
- ۱- ویژگی های ظاهری و باطنی حضرت مهدی علیه السلام ۱۱
- ۲- ویژگی های شخصی حضرت مهدی علیه السلام ۱۵
- ۳- فلسفه غیبت حضرت مهدی علیه السلام ۱۸
- ۴- منافع امام غائب علیه السلام ۲۴
- ۵- ویژگی های دوران غیبت حضرت مهدی علیه السلام ۲۶
- ۶- ویژگی های حکومت حضرت مهدی علیه السلام ۳۰
- ۷- اجابت دعای ماه رمضان در دولت حضرت مهدی علیه السلام .. ۳۵
- ۸- حضرت مهدی علیه السلام جامع کمالات پیامبران ۳۹
- ۹- ولایت تکوینی پیامبران و حضرت مهدی علیه السلام ۴۳
- ۱۰- شباهت حضرت مهدی علیه السلام به قرآن ۴۷
- ۱۱- شباهت حضرت مهدی علیه السلام به پیامبران ۵۱
- ۱۲- شباهت حضرت مهدی علیه السلام به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ۵۴
- ۱۳- شباهت حضرت مهدی علیه السلام به حضرت علی علیه السلام ۵۹
- ۱۴- شباهت حضرت مهدی علیه السلام به حضرت فاطمه علیها السلام ۶۳

- ۱۵- شباهت یوسف زهرا علیها السلام به یوسف یعقوب علیه السلام ۶۷
- ۱۶- تشبیه حکومت حضرت مهدی علیه السلام به آب حیات بخش .. ۷۲
- ۱۷- ارزش انتظار و وظایف منتظران..... ۷۸
- ۱۸- اوصاف منتظران حقیقی ۸۳
- ۱۹- اوصاف یاوران حضرت مهدی علیه السلام ۸۷
- ۲۰- اطاعت، ویژگی بارز اصحاب حضرت مهدی علیه السلام ۹۰
- ۲۱- تحقق وعده الهی در زمان حضرت مهدی علیه السلام ۹۴
- ۲۲- حاکمیت مستضعفان در زمان ظهور حضرت مهدی علیه السلام .. ۱۰۰
- ۲۳- صالحان وارث حکومت در زمان حضرت مهدی علیه السلام .. ۱۰۴
- ۲۴- حضرت مهدی علیه السلام مظهر عدل پروردگار..... ۱۰۷
- ۲۵- چهارده پرسش و پاسخ کوتاه..... ۱۱۳

پیشگفتار

احادیث فراوانی از پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و امامان معصوم عَلَيْهِمُ السَّلَام درباره حضرت مهدی عَلَيْهِ السَّلَام در ابعاد مختلف وارد شده از جمله شباهت امام عَلَيْهِ السَّلَام به پیامبران الهی در فضائل و کمالات انسانی و شباهت به پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ در سیرت و سنت، حکمت غیبت و بهره‌مندی مردم از وجود امام عَلَيْهِ السَّلَام در عصر غیبت، مژده درباره ظهور حضرت بقیه الله الاعظم عَلَيْهِ السَّلَام و انتقام گرفتن خداوند از دشمنان اسلام، علائم و نشانه‌های پیش از ظهور، ویژگی‌های حکومت آن حضرت مانند گسترش یافتن علم و دانش، تکامل عقول و اندیشه‌ها، توسعه عدالت و امنیت در آن زمان، آباد شدن زمین و از بین رفتن فقر و تهیدستی و مشکلات دیگر در آن زمان و خلاصه جهانی شدن دین اسلام در عصر ظهور آن حضرت، چنانکه قرآن کریم می‌فرماید: ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَ دِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾^(۱)

آیه شریفه با مختصر تفاوتی سه بار در قرآن کریم مطرح شده است^(۲).

بعضی از دانشمندان پیروزی در آیه شریفه را به معنی پیروزی منطقه‌ای و محدود گرفته‌اند که در عصر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و یا زمان‌های بعد از آن برای اسلام و مسلمین صورت پذیرفته و لکن حق آن است که آیه شریفه پیروزی همه جانبه اسلام بر همه ادیان جهان را خبر می‌دهد زیرا آیه شریفه به طور مطلق غلبه و پیروزی دین حق را بیان کرده و هیچ نوع قیدی بر آن وارد نشده است.

و از روایات استفاده می‌شود که پیروزی دین اسلام بر تمام ادیان هنگامی است که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه ظهور کند و به برنامه جهانی شدن اسلام تحقق یبخشد.

حضرت صادق علیه السلام در تفسیر این آیه فرمودند:

«وَاللَّهِ مَا نَزَلَ تَأْوِيلُهَا بَعْدُ وَلَا يَنْزِلُ تَأْوِيلُهَا حَتَّى يَخْرُجَ الْقَائِمُ فَإِذَا خَرَجَ الْقَائِمُ لَمْ يَبْقَ كَافِرٌ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ».

به خداوند سوگند محتوا و مضمون این آیه هنوز محقق نشده و محقق نخواهد شد مگر این که قائم ظهور کند و زمانی که او قیام کند در روی زمین کافری نسبت به خداوند بزرگ باقی نمی‌ماند.^(۱)

۱. شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، دارالکتب الاسلامیه ج ۲ / ۶۷۰.

در این که مقصود از این پیروزی، پیروزی منطقی است یا نظامی دو نظریه است: گروهی معتقدند که این پیروزی تنها پیروزی منطقی و استدلالی است و این امر حاصل شده است چرا که اسلام از نظر قدرت منطقی و استدلال بر همه آیین‌های موجود برتری دارد. لکن گروهی دیگر پیروزی را به معنای غلبه ظاهری و غلبه قدرت گرفته‌اند و این امر به وسیله قیام حضرت مهدی علیه السلام تکمیل می‌گردد. چنان که در حدیثی از پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نقل شده که فرمود: «لَا يَبْقَى عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ بَيْتٌ مَدْرٍ وَلَا وَبَرٍ إِلَّا أَدَخَلَهُ اللهُ كَلِمَةَ الْإِسْلَامِ».^(۱)

در سراسر روی زمین خانه‌ای از سنگ و گل یا خیمه‌هایی از کرک و مو باقی نمی‌ماند مگر اینکه خداوند اسلام را در آن وارد می‌کند.

نوشتاری که در پیش رو دارید بیست و پنج سخن درباره حضرت مهدی علیه السلام از دیدگاه قرآن کریم و احادیث است که برخی از این موضوعات را با تأمل در قرآن کریم و روایات به سبک ویژه‌ای به رشته تحریر درآوردم تا علاقه‌مندان به حضرت مهدی علیه السلام خصوصاً مبلغان گرانقدر و سروران عزیز روحانی در امر تبلیغ از آن استفاده کنند. از این رو مطالب به طور فشرده و خلاصه خدمت خوانندگان محترم ارائه می‌گردد.

نکته قابل توجه اینکه در ایامی که تصمیم گرفته بودم این کتاب را بنویسم و مقداری از کار را شروع کرده بودم، روزی به پدر بزرگوارم که در

مشهد هستند برای احوالپرسی تلفن زدم. ایشان فرمودند: من دیشب خواب دیدم که شما به منبر رفته و از فضایل حضرت مهدی علیه السلام سخن می‌گویید. به ایشان عرض کردم: اتفاقاً چند روزی است که تألیف کتابی را درباره حضرت مهدی علیه السلام شروع کرده‌ام.

در پایان از دوستان عزیز جناب حجة الاسلام آقای سلیمیان و حجة الاسلام آقای فؤادیان که در تحقیق قسمتی از کتاب اینجانب را کمک کردند، صمیمانه تشکر می‌کنم.

والسلام علی من اتبع الهدی

اکبر دهقان

۱- ویژگی های ظاهری و باطنی حضرت مهدی علیه السلام

الف) ویژگی های ظاهری: حضرت مهدی علیه السلام از لحاظ جمال ظاهری دارای اندامی بسیار زیبا و دل انگیز است که به قسمتی از آن جمال خجسته اشاره می شود:

۱- پیشانی باز و نورانی ۲- بینی کشیده و باریک:

قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «المهدى منى أجلي الجبهة أقي الأنف»^(۱)

مهدی از من است، پیشانی باز و نورانی و بینی کشیده و باریک دارد.

۳- صورت مانند ماه تابان

۴- رنگ عربی (گندم گون)

۵- جسم اسرائیلی (راست قامت و تا حدی بلند قد)

قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «المهدى من وُلدي وَجْهَهُ كَالْقَمَرِ الدَّرِي اللُّونُ لَوْنُ عَرَبِي

و الجِسمُ جسمُ اسرَائِلي»^(۲)

مهدی از فرزندان من است، سیمایش چون ماه تابان گرد و درخشان است، رنگش عربی

(گندمگون) و جسمش اسرائیلی (راست قامت و تا حدی بلند قد) است.

۱. اربلی، علی بن عیسی - کشف الغمه ۲ / ۴۸۱ ۲. همان

۶- صورت مانند دینار گرد و گلگون

۷- دندان مانند شانه (ظریف و منظم)

قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «وَجْهُهُ كَالدِّينَارِ أَسْنَانُهُ كَالْمِنْشَارِ...»^(۱)

چهره‌اش مانند دینار گرد و گلگون و دندانهایش مانند شانه ظریف و منظم است.

۸- محاسن پرمو

۹- خالی جذاب بر گونه راست: «كَثُّ اللَّحْيَةِ عَلَى خَدِّهِ الْاَيْمَنِ خَالٌ»^(۲)

دیدگان مبارکش سرمه کشیده و محاسن مبارکش پرمو و بر گونه راست او خالی

(جذاب) است.

۱۱- شانه‌ها پهن: «عَرِيضٌ مَا بَيْنَ الْمِنْكَبَيْنِ»^(۳)

مهدی دارای شانه‌های پهن است.

۱۲- نورانیت خاص: «الْمَهْدِيُّ طَاوُوسٌ اَهْلِ الْجَنَّةِ عَلَيْهِ جَلَابِيبُ النُّورِ»^(۴)

مهدی طاووس اهل بهشت است که هاله‌ای از نور او را احاطه کرده است.

۱۳- چهره‌ای جوان:

قال الرضا عليه السلام: «عَلَامَتُهُ اَنْ يَكُونَ شَيْخَ السَّنِّ شَابُّ الْمَنْظَرِ حَتَّى اَنْ النَّاطِرَ اِلَيْهِ

لِيَحْسِبَهُ ابْنُ اَرْبَعِينَ سَنَةٍ اَوْ دُونَهَا وَاِنْ مِنْ عَلَامَاتِهِ اَنْ لَا يَهْرَمَ بِمُرُورِ الْاَيَّامِ وَاللَّيَالِي

حَتَّى يَأْتِيهِ اَجَلُهُ»^(۵)

۱. نعمانی، الغيبة ۲۴۷ باب ۱۴ ح ۱

۲. منتخب‌الاثار ۱۶۶.

۳. علامه مجلسی، بحار، چاپ بیروت ۴۰/۵۱

۴. کشف الغمه ۲/۴۸۱

۵. شیخ صدوق، کمال‌الدین ۲/۶۵۲

نشانه مهدی آن است که در سن پیری است ولی جوان به نظر می آید که هرکس او را ببیند گمان می کند که ۴۰ سال یا کمتر دارد و یکی دیگر از نشانه های او این است که با گذشت زمان تا هنگام رسیدن اجل اثر پیری در او مشاهده نمی شود.

ب) ویژگی های باطنی:

۱- آرامش روحی

۲- وقار ویژه

۳- شناخت به حلال و حرام خداوند

۴- بی نیاز از همه مردم

قال الحسين عليه السلام: «تَعْرِفُونَ الْمَهْدِيَّ عليه السلام بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ وَبِمَعْرِفَةِ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ وَبِحَاجَةِ النَّاسِ إِلَيْهِ وَ لَا يَحْتَاجُ إِلَى أَحَدٍ»^(۱)

مهدی را با سکینه و وقار و شناخت حلال و حرام و نیاز همگان به او و بی نیازی او از همه خواهید شناخت.

۵- زهد و وارستگی از دنیا: قال الصادق عليه السلام: «فَوَاللَّهِ مَا لِبَاسِهِ إِلَّا الْغَلِيظُ وَ لَا طَعَامُهُ إِلَّا الْجَشَبُ»^(۲)

به خدا سوگند لباس او جز پارچه ای زبر و خشن و غذای او جز غذایی ساده نیست.

۶- داناترین مردم

۷- حکیم ترین آنان

۸- پرهیزکارترین انسان

۹- بردبارترین مردم

۱۰- سخی ترین شخص

۱۱- عابدترین فرد

۱۲- سخن گفتن فرشتگان با او

قال الرضا علیه السلام: «... يَكُونُ أَعْلَمُ النَّاسِ وَ أَحْكَمُ النَّاسِ وَ أَتَقَى النَّاسِ وَ أَسْخَى

النَّاسِ وَ أَعْبَدُ النَّاسِ... وَ يَكُونُ مُحَدَّثًا»^(۱)

۲- ویژگی های شخصی حضرت مهدی علیه السلام

حضرت مهدی علیه السلام دارای ویژگیهای شخصی فراوانی است از جمله:

۱- پیروی از حضرت فاطمه علیها السلام؛

قال المهدی علیه السلام: «فی ابنة رسول الله لی اسوة حسنة»^(۱)

دختر رسول خدا برای من اسوه و الگویی نیکوست.

۲- مقتدای حضرت عیسی علیه السلام؛

قال رسول الله صلی الله علیه و آله: «یَجْتَمِعُ المهدی و عیسی بن مریم فیجیء وقت الصلاة

فَیَقُولُ المهدی لعیسی تقدم، فِیقولُ عیسی انت اولی بالصلاة فِیصَلی عیسی و راءه
مأموماً»^(۲)

حضرت مهدی علیه السلام با حضرت عیسی علیه السلام دور هم آیند و هنگام نماز فرامی رسد، حضرت

مهدی علیه السلام به حضرت عیسی می فرماید: بفرمائید جلو، حضرت عیسی علیه السلام می گوید: نه، شما

برای امامت نماز شایسته تر هستید، آنگاه حضرت عیسی علیه السلام به آن حضرت اقتدا می کند و

نماز را پشت سر او می خواند.

۳- محبوب امام صادق علیه السلام؛

قال الصادق علیه السلام: «لو ادركته لخدمته ایام حیاتى»^(۳)

اگر دوران او را درک می کردم، همه زندگی ام را در خدمت به او می گذراندم.

۱. شیخ طوسی، کتاب الغیبة مؤسسه معارف اسلامی ۲۸۵

۲. تذکرة الخواص ۲ / ۳۲۵. ۳. نعمانی، الغیبة ۲۴۵ باب ۱۳ ح ۴۶

۴- ایجاد کننده و حدت؛

قال الهادی علیه السلام: «هُوَ الَّذِي يَجْمَعُ الْكَلِمَ وَ يُتِمُّ النِّعَمَ وَ يُحِقُّ اللهُ بِهِ الْحَقَّ»^(۱)

اوست که وحدت کلمه ایجاد می‌کند و نعمت‌های الهی را به اتمام می‌رساند و خداوند به وسیله او حق را پابرجا و باطل را نابود می‌سازد.

۵- محو کننده باطل «و يَزْهَقُ الْبَاطِلَ وَ هُوَ مَهْدِيكُمْ الْمُنْتَظَرُ»^(۲)

۶- سایه انداختن ابر سفید بر سر مبارک او؛

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «يُظْهَرُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ عَلَى رَأْسِهِ غَمَامَةٌ بَيْضَاءُ تُظِلُّهُ مِنَ الشَّمْسِ فِيهَا مَلَكٌ يُنَادِي بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ فَصِيحٌ هَذَا الْمَهْدِيُّ فَاتَّبِعُوهُ»^(۳)

(امام مهدی علیه السلام) در آخر الزمان ظهور می‌کند، ابر سفیدی بالای سرش حرکت می‌کند و در برابر خورشید وجود مقدسش سایه می‌اندازد. از میان ابر فرشته بانگ برمی‌آورد: این مهدی است، از او پیروی کنید.

۷- بهره‌وری مردم در زمان غیبت؛

قال المهدي علیه السلام: «و امَّا وَجْهُ الْإِنْتِفَاعِ بِي فِي غَيْبَتِي فَكَالِإِنْتِفَاعِ بِالشَّمْسِ إِذَا

غَيْبَتْهَا عَنِ الْإِبْصَارِ السَّحَابِ»^(۴)

و اما کیفیت بهره‌وری از من در دوران غیبتم، همچون بهره‌وری از خورشید به هنگامی است که ابر آن را از دیدگان بپوشاند.

۲. یوم الخلاص، ۴۰۴.

۴. شیخ صدوق کمال‌الدین ۲ / ۴۸۵ باب ۴۵ ح ۴.

۱. یوم الخلاص، ۴۰۴.

۳. روزگار رهایی، ۴۷۹/۱.

۸- رزق مردم به برکت امام زمان علیه السلام

۹- برپائی نظام هستی به برکت امام مهدی علیه السلام

«بِئْمِنِهِ رُزِقَ الْوَرَىٰ وَ بِوُجُودِهِ ثَبَّتَتِ الْاَرْضُ وَالسَّمَاءُ»^(۱)

به برکت او (امام مهدی علیه السلام) به خلق روزی می‌رسد و به وجود او زمین و آسمان

پابرجاست .

۱۰- رفع گرفتاری از مردم به برکت امام مهدی علیه السلام:

قال المهدی علیه السلام: «أَنَا خَاتَمُ الْاَوْصِيَاءِ وَ بِي يَدْفَعُ اللهُ الْبَلَاءَ عَنِ اَهْلِی وَ

شِيعَتِي»^(۲)

۱۱- امنیت مردم به برکت امام مهدی علیه السلام:

قال المهدی علیه السلام: «وَ اِنِّي لِاَمَانٌ لِاَهْلِ الْاَرْضِ كَمَا اَنَّ النُّجُومَ اَمَانٌ لِاَهْلِ

السَّمَاءِ»^(۳)

۱۲- انتقام گیرنده از دشمنان

قال المهدی علیه السلام: «أَنَا بَقِيَّةُ اللهِ فِي اَرْضِهِ وَ الْمُتَّقِمُ مِنْ اَعْدَائِهِ»^(۴)

۱۳- مجهز بودن امام مهدی علیه السلام به صلاح رعب

۱۴- تأیید خاص الهی برای امام

۱۵- ظاهر شدن گنج‌های زمین برای امام مهدی علیه السلام

۱۶- جهانی بودن حکومت مهدی علیه السلام

۲. شیخ صدوق، کمال الدین ۲ / ۴۴۱ باب ۴۳ ح ۱۲

۱. دعای عدیله

۴. شیخ صدوق، کمال الدین ۲ / ۳۸۴ باب ۳۸ ح ۱

۳. شیخ طوسی، کمال الدین / ۲۴۶

قال الباقر علیه السلام: «القَائِمُ مِنَّا مَنْصُورٌ بِالرُّعْبِ مُؤَيَّدٌ بِالنَّصْرِ تُطَوَّى لَهُ الْأَرْضُ وَ تَظْهَرُ لَهُ الْكُنُوزُ يَبْلُغُ سُلْطَانَهُ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ...»^(۱)

۳- فلسفه غیبت حضرت مهدی علیه السلام

در اینکه علت و فلسفه غیبت حضرت مهدی علیه السلام چیست برای ما روشن نیست و مانند بسیاری از اسرار و حقایق برای ما نامعلوم است. حضرت صادق علیه السلام می فرماید موضوع غیبت حضرت مهدی علیه السلام نظیر جریان حضرت موسی و خضر است که کارهای خضر از قبیل کشتن جوان، سوراخ کردن کشتی، درست کردن دیوار، به هنگام جدایی برای حضرت موسی علیه السلام روشن شد. حکمت غیبت مهدی علیه السلام نیز بعد از ظهور مشخص خواهد گردید.

«... إِنَّ وَجْهَ الْحِكْمَةِ فِي ذَلِكَ لَا يَنْكَشِفُ إِلَّا بَعْدَ ظُهُورِهِ كَمَا لَمْ يَنْكَشِفْ وَجْهَ الْحِكْمَةِ فِيمَا آتَاهُ الْخَضِرُ مِنْ خَرَقِ السَّفِينَةِ وَ قَتْلِ الْغُلَامِ وَ إِقَامَةِ الْجِدَارِ لِمُوسَى علیه السلام إِلَى وَقْتِ افْتِرَاقِهِمَا»^(۲)

البته در برخی از روایات به چند جهت درباره فلسفه غیبت اشاره شده است از جمله:

۱. همان / ۱ / ۳۳۰ باب ۳۲ ح ۱۶

۲. شیخ صدوق، کمال الدین ج ۲ ص ۴۸۱، باب ۴۴، ح ۱۱.

۱- خطر کشته شدن: قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «لَا بُدَّ لِلْغُلَامِ مِنْ غِيَبَةٍ فَقِيلَ لَهُ وَ لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: يَخَافُ الْقَتْلَ»^(۱)

لازم به ذکر است که منظور از ترس که در روایت آمده، ترس نفسانی نیست که امری ناپسند است، بلکه مقصود ترس عقلانی است که پسندیده است. توضیح اینکه اگر ترس ناشی از خودخواهی باشد و انسان حاضر نباشد برای حفظ دین جان خود را فدا کند، این ترس نفسانی و ضد شجاعت است، اما اگر ترس از هدر رفتن باشد این ترس واجب است زیرا خون دادن مهم نیست، مهم آن است که خون به نتیجه برسد و به بار بنشیند. حضرت علی علیه السلام می فرماید: شرایط و اوضاع طوری شد که مجبور شدم نسبت به کشته شدن عزیزان خود بخل بورزم، از این رو دست به شمشیر نبردم چرا که هیچ یآوری جز خاندان خود نداشتم و کسی از من دفاع و حمایت نمی کرد و لذا صبر نمودم. «فَنظَرْتُ فَإِذَا لَيْسَ لِي رَافِدٌ وَلَا ذَابٌّ وَلَا مُسَاعِدٌ إِلَّا أَهْلَ بَيْتِي فَضَنَنْتُ بِهِمْ عَنِ الْمَنِيَّةِ»^(۲)

با اینکه حضرت علی علیه السلام دارای شجاعت ویژه ای بود و در جنگ های فراوانی شرکت کرد و در لیلۃ المبیت در بستر پیامبر خوابید و حاضر شد جان خود را فدا کند، بنابراین حضرت ولی عصر علیه السلام نیز دارای شجاعت ویژه ای همانند جد بزرگوارش حضرت علی علیه السلام است، اما ترس از آن دارد که اگر در

میان مردم ظهور پیدا کند با کشتن او که آخرین ذخیره الهی است، دین خدا از بین برود. ^(۱)

۲- امتحان و آزمایش:

«عن جابر الجعفی قال قلت لأبی جعفر علیه السلام متى یكون فرجکم فقال هیات هیات لا یكون فرجنا حتی تغربلوا ثم تغربلوا یقولها ثلاثاً حتی یدهب الله الکدر و یبقی الصّفو» ^(۲)

جابر جعفی از امام باقر علیه السلام سؤال می‌کند فرج شما خاندان چه موقع است؟ حضرت می‌فرماید: فرج و ظهور ما اتفاق نمی‌افتد مگر آنکه شیعیان به شدت در امتحان الهی شرکت کنند و غربال شوند سپس غربال شوند تا اینکه ناخالص‌ها بروند و خالص‌ها باقی بمانند.

۳- عدم بیعت با طاغوتیان:

قال المهدی علیه السلام: «وَإِنِّي أَخْرُجُ حِينَ أَخْرُجُ وَ لَا بِيَعَةَ لِأَحَدٍ مِنَ الطَّوَاغِيتِ فِي عُنُقِي» ^(۳)

نکته مهمی که باید به آن توجه داشت امام از دیدگان ما غائب است لکن ما از دیده او غائب نیستیم او تمام انسانها را می‌بیند و می‌شناسد و از اعمال همه مطلع است حضرت مهدی می‌فرماید: «فَأَنَا نُحِيطُ عِلْمًا بِأَنْبَائِكُمْ وَ لَا يَعْزُبُ عَنَّا شَيْئاً مِنْ أَخْبَارِكُمْ» ^(۴)

۲. شیخ طوسی، کتاب الغیبة ص ۳۳۹.

۴. احتجاج، ۲/۴۹۷.

۱. اقتباس از عصاره خلقت / ۱۰۲

۳. همان ص ۲۹۰.

۴- اجرای سنن انبیاء درباره حضرت مهدی علیه السلام

امام صادق علیه السلام فرمودند: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ أَبَىٰ إِلَّا أَنْ يَجْرِيَ فِيهِ سُنُّنُ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ فِي غِيَابَتِهِمْ»^(۱)

خداوند عزوجل می‌خواهد درباره او (امام مهدی علیه السلام) سنت‌های پیامبران علیهم السلام را در غیبت‌هایشان جاری سازد.

چنانکه یوسف و یونس و عیسی و موسی مدتی از دیدگان مردم پنهان شدند.

۵- خدا نمی‌خواهد امام در میان قوم ستمگر باشد. (تنبيه و تنبيه مردم)

امام جواد علیه السلام: «إِذَا غَضِبَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَىٰ عَلَىٰ خَلْقِهِ نَحَانَا عَنْ جَوَارِهِمْ»^(۲)
 هنگامی که خداوند تبارک و تعالی بر خلق خود خشم کند، ما را از میانشان دور می‌کند.

۶- خالی شدن صلب‌های کافران از مؤمنان

امام صادق علیه السلام: «... لَنْ يُظْهَرَ أَبَدًا حَتَّىٰ تَخْرُجَ وَدَائِعُ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ فَإِذَا خَرَجَتْ ظَهَرَ عَلَىٰ مَنْ ظَهَرَ مِنْ أَعْدَاءِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ جَلَالَهُ فَمَقْتَلَهُمْ»^(۳)

(امام مهدی علیه السلام) ظهور نخواهد کرد تا اینکه ودیعه‌های خداوند خارج شوند، پس وقتی مؤمنان از صلب‌های کافران آشکار شدند، او نیز ظهور می‌کند و بر دشمنان خداوند عزوجل غلبه یافته و آنان را می‌کشد.

وظایف شیعیان در زمان غیبت

در کتاب شریف مکیال المکارم هشتاد وظیفه برای شیعه در عصر غیبت بیان شده از جمله:

۱- شناخت حضرت مهدی علیه السلام

«اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي نَفْسَكَ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي نَفْسَكَ لَمْ أَعْرِفْ نَبِيَّكَ اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي رَسُولَكَ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي رَسُولَكَ لَمْ أَعْرِفْ حُجَّتَكَ اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي حُجَّتَكَ فَإِنَّكَ إِنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي حُجَّتَكَ ضَلَلْتُ عَنْ دِينِي»^(۱)

۲- دعا برای سلامتی حضرت مهدی علیه السلام. دعای معروف «اللَّهُمَّ كُنْ لِوَلِيِّكَ الْحُجَّةِ بْنِ الْحَسَنِ...»^(۲)

۳- دعا برای تعجیل فرج حضرت مهدی علیه السلام

۴- یاری حضرت مهدی علیه السلام

در دعای ندبه می خوانیم خدایا ما را کمک کن تا حقوق آن بزرگوار را ادا کنیم «وَ أَعِنَا عَلَى تَأْدِيَةِ حُقُوقِهِ إِلَيْهِ».

۵- ندبه و گریه برای امام زمان علیه السلام: امام صادق علیه السلام درباره فرزندش گوید، آقای من غیبت تو خوابم را گرفته و محل استراحت را برای من تنگ نموده و آرامش مرا از بین برده است.

«سَيِّدِي غَيْبُكَ نَفَتْ رُقَادِي وَ ضَيِّقَتْ عَلَيَّ مِهَادِي وَ ابْتَزَّتْ مِنِّي رَاحَةَ فَوَادِي»^(۱)

۶- خواندن زیارت‌هایی که وارد شده است. ۷- توسل به حضرت مهدی علیه السلام
 ۸- هدیه برای حضرت مهدی علیه السلام ۹- توبه ۱۰- خودسازی ۱۱- آمادگی برای
 ظهور حضرت مهدی علیه السلام ۱۲- اطاعت از نواب حضرت ۱۳- رعایت ادب به
 هنگام شنیدن یا گفتن نام حضرت ۱۴- اظهار محبت و علاقه ۱۵- ذکر فضائل و
 مناقب ۱۶- ارجاع مردم به حضرت مهدی علیه السلام ۱۷- شرکت در مجالس حضرت
 ۱۸- انتظار فرج ۱۹- توجه و تعظیم مکان‌هایی که منتسب به حضرت است مانند
 مسجد سهله، مسجد کوفه، سرداب مقدسه در سامرا، مسجد جمکران ۲۰-
 رعایت حقوق برادران دینی. ۲۱- قیام به هنگام شنیدن یا مطرح کردن نام
 مخصوص حضرت ۲۲- دست بر سر گذاشتن هنگام شنیدن نام امام.
 هنگامی که دعبل قصیده معروف خود را برای حضرت رضا علیه السلام خواند و
 نام حضرت مهدی را برد آن حضرت دست بر سر گذاشت و به احترام
 فرزندش ایستاد.^(۲)

۱. شیخ طوسی، کتاب الغیبه ص ۱۶۷ و شیخ صدوق، کمال الدین ج ۲ ص ۳۵۲.

۲. منتخب‌الاثار، ۶۴۰.

۴- منافع امام غائب علیه السلام

شخصی می گوید از حضرت امام صادق علیه السلام پرسیدم از امام غایب چگونه استفاده می شود؟ امام در پاسخ فرمودند: همانطوری که از خورشید در حالی که پشت ابر است استفاده می شود.

«ای وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالنُّبُوَّةِ إِنَّهُمْ لَيَنْتَفِعُونَ بِهِ وَ يَسْتَضِيئُونَ بِنُورِ وِلَايَتِهِ فِي غَيْبَتِهِ كَانْتِفَاعِ النَّاسِ بِالشَّمْسِ وَإِنْ جَلَّلَهَا السَّحَابُ»^(۱)

۱- همانطوری که خورشید پشت ابر مورد انتظار است که هر لحظه ظهور پیدا کند، امام مهدی علیه السلام نیز مورد انتظار است تا به واسطه ظهورش منافع بیشتری نصیب مردم شود.

۲- منکران وجود آن امام در زمان غیبت مانند منکران وجود خورشیدند که پشت ابر پنهان شده است.

۳- نفع خورشید عمومی است ولی تنها افراد بینا از نور آن در دیدن بهره مند می شوند، همینطور نفع وجود مقدس حضرت عمومی است و لکن مؤمنان پرهیزکار از آن حضرت بهره می برند.

۴- به هر اندازه که روزنه ها و پنجره های منزل بیشتر باشد، نور خورشید به

درون منزل راه بیشتری پیدا می‌کند همینطور نور وجود حضرت مهدی نیز هر اندازه که موانع بیشتر از دل برداشته شود در درون قلب راه بیشتری پیدا می‌کند.

۵- خورشید در منظومه شمسی مرکزیت دارد و کرات و سیارات به دورادور او در حرکتند چنانکه وجود مقدس حضرت مهدی علیه السلام در نظام هستی مرکزیت دارد. «بِقَائِهِ بَقِيَتِ الدُّنْيَا وَ بِيَمِينِهِ رُزِقَ الْوَرَىٰ وَ بِوُجُوْدِهِ ثَبَّتَتِ الْاَرْضُ وَ السَّمَاءُ»^(۱)

۶- باد و باران و رویدن گیاهان و امثال آن از برکت نور خورشید است که ابر گرفتگی در آن اثر مهمی ندارد.

۷- ابر هرگز آفتاب را نمی‌پوشاند بلکه ما را می‌پوشاند و در نتیجه ما را از دیدن آن محروم می‌کند، چگونه می‌توان گفت کسی که عالم وجود در قبضه قدرت اوست و می‌تواند هر لحظه‌ای در هر جا حضور داشته باشد غایب است؟

۸- پوشاندن ابر اختصاص به کسانی دارد که در زمین هستند نه کسی که بر فراز ابر حرکت می‌کند، غیبت آن حضرت نیز برای کسانی است که به دنیا و طبیعت چسبیده‌اند اما کسانی که بر شهوات نفسانی خود پا می‌گذارند و در آسمان معنویت پرواز می‌کنند هر لحظه که بخواهند در حضور هستند.

۹- خورشید با تابش و نور و حرارتش بسیاری از امراض را از بین می‌برد، حضرت مهدی علیه السلام نیز شفای امراض روحی انسانها است.

۵- ویژگی‌های دوران غیبت حضرت مهدی علیه السلام

از روایات مختلف استفاده می‌شود که پیش از ظهور حضرت مهدی علیه السلام گناه و فساد در جهان زیاد می‌شود به حدی که انسانهای پرهیزکار کم یاب و افراد آلوده به گناه و تبه‌کار فراوان می‌گردند. در برخی از روایات به بیش از صد گناه اشاره شده است.

حضرت صادق علیه السلام به یکی از اصحاب خویش فرمود: هرگاه این گناهان را مشاهده کردی مراقب خویش باش و از خداوند درخواست نجات و رهائی کن.

۱- حق و اهل آن از بین رفتند (طرفداران حق کم شدند).

«الْحَقُّ قَدْ مَاتَ وَ ذَهَبَ أَهْلُهُ»

۲- ظلم و ستم همه جا فراگیر شده است.

«الْجَوْرُ قَدْ شَمَلَ الْبِلَادَ»

۳- فساد در همه جا آشکار شده است و کسی از آن جلوگیری نمی‌کند و

مرتکبین آن برای خود عذر تراشی می‌کنند.

«الشَّرُّ ظَاهِرٌ لَا يُنْهَى عَنْهُ وَ يُعَذَّرُ أَصْحَابُهُ»

۴- کوچکترها احترام بزرگترها را رعایت نمی‌کنند.

«الصَّغِيرُ يَسْتَحْقِرُ بِالْكَبِيرِ»

۵- پیوند خویشاوندی بریده شده است.

«الْأَرْحَامُ قَدْ تَقَطَّعَتْ»

۶- مداحی و چاپلوسی فراوان شده است.

«الْتَّنَاءُ قَدْ كَثُرَ»

۷- مردم مال خود را در غیر راه خدا، صرف می کنند و کسی به آنها اعتراض

نمی کند و جلوی آنها را نمی گیرد.

«الرَّجُلُ يُنْفِقُ الْمَالَ فِي غَيْرِ طَاعَةِ اللَّهِ فَلَا يُنْهَى وَلَا يُؤْخَذُ عَلَى يَدَيْهِ»

۸- همسایه به همسایه خود آزار می رساند و کسی مانع او نمی شود: «الْجَارُ

يُؤْذِي جَارَهُ وَ لَيْسَ لَهُ مَانِعٌ»

۹- حرام، حلال و حلال، حرام شمرده می شود: «الْحَرَامُ يُحَلَّلُ وَالْحَلَالُ

يُحَرَّمُ».

۱۰- قوانین و دستورات دینی بر اساس تمایلات اشخاص تفسیر می گردد:

«الدِّينُ بِالرَّأْيِ»

۱۱- از افراد با ایمان چنان سلب آزادی می شود که جز با دل نمی توانند ابراز

تنفر کنند: «الْمُؤْمِنُ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُنْكِرَ إِلَّا بِقَلْبِهِ»

۱۲- رشوه خواری در میان کارکنان دولت رایج شده است: «الْوَلَاةُ يُرْتَشَوْنَ

فِي الْحُكْمِ»

۱۳- کارهای لهو چنان رواج پیدا می‌کند که هیچ کس جرأت جلوگیری از آن را ندارد: «المَلاهی قَد ظَهَرَت یَمُرُّ بِهَا لَا یَمْنَعُهَا أَحَدٌ أَحَدًا، وَ لَا یَجْتَرِئُ أَحَدٌ عَلَی مَنَعِهَا»

۱۴- شنیدن حقایق قرآن بر مردم گران می‌آید، اما شنیدن باطل، سهل و آسان است: «الْقُرْآنُ قَد ثَقُلَ عَلَی النَّاسِ اسْتِمَاعُهُ وَ خَفَّ عَلَی النَّاسِ اسْتِمَاعُ الْبَاطِلِ»
 ۱۵- همسایه به همسایه خود از ترس زبانش احترام می‌گذارد: «الْجَارُ یُکْرِمُ الْجَارَ خَوْفًا مِنْ لِسَانِهِ»

۱۶- برای غیر خدا، حج و جهاد می‌شود: «طَلَبُ الْحَجِّ وَ الْجِهَادِ لِغَیْرِ اللَّهِ»
 ۱۷- مردم ریاست را برای رسیدن به دنیا طلب می‌کنند (نه برای انجام وظیفه و خدمت به دین و بندگان خدا) و خود را به بد زبانی مشهور می‌سازند تا از آنها بترسند و کارها را به آنها واگذار کنند: «الرَّجُلُ یَطْلُبُ الرَّئِیْسَةَ لِغَرَضِ الدُّنْیَا وَ یَشْهَرُ نَفْسَهُ بِخُبْثِ اللِّسَانِ لِیَتَّقَى وَ تُسَنَدُ إِلَیهِ الْأُمُورَ»
 ۱۸- مردم، سنگدل می‌شوند (و عواطف می‌میرد).

«قُلُوبُ النَّاسِ قَد قَسَّتْ»

۱۹- مردم طرفدار کسی می‌شوند که پیروز است (خواه بر حق باشد، خواه بر باطل): «النَّاسُ مَعَ مَنْ غَلَبَ»

۲۰- آلات لهو و لعب حتی در مکه و مدینه آشکار می‌شود: «الْمَعَارِضُ ظَاهِرَةٌ فِی الْحَرَمَیْنِ»

۲۱- اگر کسی امر به معروف و نهی از منکر کرد، به او می گویند: این کار وظیفه تو نیست: «الرَّجُلُ يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ، فَيَقُومُ إِلَيْهِ مَنْ يَنْصَحُهُ فِي نَفْسِهِ فَيَقُولُ: هَذَا عَنْكَ مَوْضُوعٌ»

۲۲- هر سال فساد و بدعتی نو پیدا می شود: «كُلُّ عَامٍ يُحَدِّثُ فِيهِ مِنَ الشَّرِّ وَالْبِدْعَةِ أَكْثَرُ مِمَّا كَانَ»

۲۳- بی احترامی به پدر و مادر آشکار شده، آنها را سبک می شمارند و پدر و مادر نزد فرزندان شان از همه بدتر می گردند و فرزندان از اینکه به پدر و مادر شان افترا ببندند، خوشحال می شوند. (نه تنها ناراحت نمی شوند و از آنها دفاع نمی کنند، بلکه از اینکه نسبت به آنها دروغی گفته شده و متهم شوند، خوشحال می شوند): «العُقُوقُ قَدْ ظَهَرَ وَ اسْتَخَفَّ بِالْوَالِدَيْنِ وَ كَانَا مِنَ أَسْوَأِ النَّاسِ حَالاً عِنْدَ الْوَالِدِ وَ يَفْرِحُ بِأَنْ يَفْتَرَى عَلَيْهِمَا»

۲۴- افرادی پیدا می شوند که اگر روزی گناه کبیره ای انجام ندهند، غمگین هستند: «الرَّجُلُ إِذَا مَرَّ بِهِ يَوْمٌ وَ لَمْ يَكْسِبْ فِيهِ الذَّنْبَ الْعَظِيمَ... كَثِيباً حَزِيناً»

۲۵- مردم نسبت به وقت نماز بی اعتنا می شوند: «الصَّلَاةُ قَدْ اسْتَخَفَّ بِأَوْقَاتِهَا». ^(۱)

۶- ویژگی های حکومت حضرت مهدی علیه السلام

۱- گسترش عدالت اجتماعی

قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ وَاحِدٍ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ حَتَّى يَخْرُجَ رَجُلٌ مِنْ وُلْدِي فَيَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا وَ قِسْطًا كَمَا مُلِئَتْ ظُلْمًا وَ جَوْرًا»^(۱).

اگر از عمر دنیا جز یک روز باقی نمانده باشد، خداوند آن روز را به قدری طولانی فرماید تا آنکه مردی از فرزندان من خروج نماید و زمین را از عدل و داد پر سازد، همچنانکه پر از ظلم و جور شده باشد.

۲- تصحیح انحرافات اعتقادی

قال علي عليه السلام: «يَعْطِفُ الْهَوَى عَلَى الْهُدَى إِذَا عَطَفُوا الْهُدَى عَلَى الْهَوَى وَ يَعْطِفُ الرَّأْيَ عَلَى الْقُرْآنِ إِذَا عَطَفُوا الْقُرْآنَ عَلَى الرَّأْيِ»^(۲).

(امام مهدی علیه السلام) هوای نفس را به هدایت الهی بر می گرداند، زمانی که مردم هدایت الهی را به خواسته های نفسانی برگردانده اند و آنگاه که مردم قرآن را تفسیر به رأی کنند، او آراء و نظریات را به قرآن گرایش دهد.

۳- از بین رفتن مشکلات از شیعیان

قال زين العابدين عليه السلام: «إِذَا قَامَ قَائِمُنَا أَذْهَبَ اللَّهُ عَن شِيعَتِنَا الْعَاهَةَ»^(۳).

۲. نهج البلاغه، خ ۱۳۸.

۱. شیخ طوسی، کتاب الغیبه ۴۲۵

۳. شیخ صدوق، الخصال ۲ / ۵۴۱ ح ۱۴

زمانی که قائم ما اهل بیت قیام کند، خداوند متعال از شیعیان ما سختی و گرفتاری را بر می‌دارد.

۴- پاک شدن زمین از خیانت‌کاران

قال علی علیه السلام: «لَيَنْزَعَنَّ عَنْكُمْ قِضَاةَ السُّوءِ وَ لَيَعَزِّلَنَّ عَنْكُمْ أُمَرَاءَ الْجَوْرِ وَ لَيُطَهِّرَنَّ الْأَرْضَ مِنْ كُلِّ غَاشٍ»^(۱).

(امام مهدی علیه السلام) قاضی‌های بد را برکنار و حاکمان ستمگر را عزل نموده و زمین را از وجود هر ناپاکی پاک می‌گرداند.

۵- حاکمیت دین واحد

قال الصادق علیه السلام: «فَوَاللَّهِ يَا مُفَضَّلُ لَيَرْفَعَنَّ عَنِ الْمِلَلِ وَ الْأَدْيَانِ الْإِخْتِلَافَ وَ يَكُونُ الدِّينُ كُلَّهُ وَاحِدًا»^(۲).

ای مفضل! به خدا سوگند که (امام مهدی علیه السلام) از میان ملت‌ها و ادیان، اختلاف را برمی‌دارد و دین همگان یکی شود.

۶- رفاه اقتصادی

الف) قال الصادق علیه السلام: «يَطْلُبُ الرَّجُلُ مِنْكُمْ مَنْ يَصِلُ بِمَالِهِ وَ يَأْخُذُ مِنْهُ زَكَاتَهُ فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُ ذَلِكَ مِنْهُ»^(۳).

در دولت مهدی علیه السلام کسی به دنبال مستحق می‌گردد تا زکاتش را بپردازد ولی شخصی را نمی‌یابد که از او قبول کند.

۲. بحار / ۵۳ / ۴.

۱. بحار / ۵۱ / ۱۲۰.

۳. کشف الغمّة / ۲ / ۴۶۴.

ب) قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «يَتَنَعَّمُ أُمَّتِي فِي زَمَنِ الْمَهْدِيِّ نِعْمَةً لَمْ يَتَنَعَّمُوا مِثْلَهَا قَطُّ يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا وَلَا تَدْعُ الْأَرْضُ شَيْئًا مِنْ نَبَاتِهَا إِلَّا أَخْرَجَتْهُ»^(۱)

امت من در دوران مهدی علیه السلام به نعمت هایی می رسند که هرگز مانندش دیده نشده است. آسمان بارانش را پی در پی می فرستد و زمین نیز چیزی از گیاهان را در خود نگه نمی دارد بلکه آن را بیرون می فرستد.

۷- بیرون رفتن کینه از دل بندگان

قال علي عليه السلام: «لَوْ قَد قَامَ قَائِمُنَا ... لَذَهَبَتِ الشَّحْنَاءُ مِنْ قُلُوبِ الْعِبَادِ»^(۲)

اگر قائم ما قیام کند... عداوت و کینه از سینه ها بیرون می رود.

۸- رهایی از بردگی

قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «بِهِ (بِالْمَهْدِيِّ) يَخْرُجُ الذُّلُّ الرَّقُّ مِنْ أَعْنَاقِكُمْ»^(۳)

بوسیله او (امام مهدی علیه السلام) طوق ذلت از گردن مردم خارج می شود.

۹- قاطعیت در برخورد با دشمنان

يَقُومُ الْقَائِمُ ... عَلَى الْعَرَبِ لَشَدِيدٍ ... لَيْسَ شَأْنُهُ إِلَّا السَّيْفُ ... وَلَا يَأْخُذُهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ ...^(۴)

قائم علیه السلام قیام می کند... بر عرب ها سخت می گیرد... فقط شمشیر را می شناسد و در راه خدا ذره ای چشم پوشی نمی کند.

۲. شیخ صدوق، الخصال ۲ / ۶۲۶.

۱. علامه مجلسی، بحار الانوار ۵۱ / ۸۳.

۴. غیبت نعمانی ۲۳۳.

۳. شیخ طوسی، کتاب الغیبه ۱۸۵.

۱۰- مساوات

قال الباقر علیه السلام : «وَيُسَوِّي بَيْنَ النَّاسِ حَتَّى لَا تَرَى مُحْتَاجاً إِلَى الزَّكَاةِ». (۱)

(امام مهدی علیه السلام) اموال را میان مردم چنان به تساوی تقسیم می‌کند که دیگر نیازی مندی یافت نمی‌شود تا به او زکات دهند.

۱۱- امنیت اجتماعی

الف) قال الصادق علیه السلام : «فِي قَوْلِهِ تَعَالَى «لَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا» نَزَلَتْ فِي الْقَائِمِ وَ أَصْحَابِهِ». (۲)

آیه شریفه (و ترسشان را به امنیت و آرامش مبدل ساخت) درباره قائم علیه السلام و اصحاب او نازل شده است.

ب) قال الصادق علیه السلام : «إِذَا قَامَ الْقَائِمُ حَكَمَ بِهِ الْعَدْلَ وَارْتَفَعَ فِي أَيَّامِهِ الْجَوْرَ وَ أَمِنَتْ بِهِ السُّبُلُ». (۳)

زمانی که قائم علیه السلام ظهور کند، به عدالت حکم نموده و ستم در حکومتش برچیده می‌شود و به سبب وجود آن حضرت راهها و جادهها امن می‌گردد.

۱۲- تکامل اندیشهها ۱۳- کامل شدن اخلاق

«إِذَا قَامَ قَائِمُنَا وَضَعَ يَدَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْعِبَادِ فَجُمَعَ بِهِ عُقُولُهُمْ وَ أَكْمَلَ بِهِ اخْلَاقَهُمْ». (۴)

چون قائم ما قیام کند دستش را بر سر بندگان می‌گذارد و عقول آنها را متمرکز ساخته و اخلاقشان را به کمال می‌رساند.

۲. غیبت نعمانی / ۲۴۰.

۱. بحار / ۵۱ / ۳۹۰.

۴. بحار / ۵۲ / ۳۳۶.

۳. شیخ مفید، الارشاد / ۲ / ۳۸۴.

۱۳- حاکمیت جهانی

قال الباقر علیه السلام: «فَيَفْتَحِ اللهُ لَهُ شَرْقَ الارضِ وَ غَرْبَهَا»^(۱).

(امام مهدی علیه السلام) با عنایت خداوند شرق و غرب زمین را فتح می‌کند.

۱۴- توسعه‌ی راه‌ها ۱۶- ایجاد بهداشت عمومی

قال الصادق علیه السلام: «وَ يُوسِّعُ الطَّرِيقَ الْأَعْظَمَ وَ يَهْدِمُ كُلَّ مَسْجِدٍ عَلَى الطَّرِيقِ وَ

يَسُدُّ كُلَّ كُوَّةٍ إِلَى الطَّرِيقِ وَ كُلَّ جَنَاحٍ وَ كَنِيفٍ وَ مِيزَابٍ الطَّرِيقِ»^(۲).

جاده‌های اصلی را توسعه می‌دهد، هر مسجدی که بر سر راه باشد تخریب می‌کند،

بالکن‌ها را می‌شکند و پنجره‌هایی که به کوچه باز شود می‌بندد، هر بالکن، فاضلاب و

ناودانی را که به کوچه‌ها باشد از بین می‌برد.

۱۵- شکوفائی علم و دانش

قال الصادق علیه السلام: «الْعِلْمُ سَبْعَةٌ وَ عِشْرُونَ حَرْفًا فَجَمِيعُ مَا جَاءَتْ بِهِ الرُّسُلُ

حَرْفَانِ فَلَمْ يَعْرِفِ النَّاسُ حَتَّى الْيَوْمِ غَيْرَ حَرْفَيْنِ فَإِذَا قَامَ قَائِمُنَا أَخْرَجَ الْخَمْسَةَ وَ

الْعَشْرِينَ حَرْفًا فَبَثَّهَا فِي النَّاسِ...»^(۳)

علم و دانش بیست و هفت حرف است و تمام آنچه پیامبران برای مردم آورده‌اند دو

حرف بیش نبوده و مردم تاکنون جز آن دو حرف را نشناخته‌اند، اما هنگامی که قائم ما قیام

کند بیست و پنج حرف دیگر را آشکار می‌سازد.

۲. شیخ طوسی، کتاب الغیبه ۴۷۵.

۱. بحار / ۵۲ / ۳۹۰.

۳. بحار / ۵۲ / ۳۳۶.

۱۶- دوستی ویژه میان مردم

قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «إذا قام القائم جاءت المزاملة و يأتي الرجل الى كيس أخيه فيأخذ حاجته لا يمنعه»^(۱)

هنگامی که حضرت قائم علیه السلام بیاید دوستی و یگانگی برقرار می شود بطوری که هر کس هرچه نیاز دارد بدون هیچ منعی از جیب برادر دینی اش برمی دارد.

۷- اجابت دعای ماه رمضان در دولت کریمه

حضرت مهدی علیه السلام

در دعای معروفی که در ماه مبارک رمضان خوانده می شود «اللهم ادخل على اهل القبور السور...» درخواستهای بسیار ارزشمندی مطرح شده که تاکنون آن درخواستها به اجابت نرسیده و در دولت کریمه حضرت مهدی علیه السلام به اجابت خواهد رسید.

۱- «اللهم ادخل على اهل القبور السور»

خدایا بر اهل قبور نشاط و سرور عطا کن.

امام صادق علیه السلام می فرماید: هرگاه حضرت مهدی علیه السلام قیام کند شادی و سرور برای تمام اهل ایمان که از دنیا رفته اند حاصل می شود: «وَلَا يَبْقَى مُؤْمِنٌ مَيِّتٌ إِلَّا دَخَلَتْ عَلَيْهِ تِلْكَ الْفَرْحَةُ فِي قَبْرِهِ...»^(۱)

۲- «اللَّهُمَّ اغْنِ كُلَّ فَقِيرٍ»؛ خدایا هر فقیری را بی نیاز گردان
قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «يَتَنَعَّمُ أُمَّتِي فِي زَمَنِ الْمَهْدِيِّ نِعْمَةً لَمْ يَتَنَعَّمُوا مِثْلَهَا قَطُّ»^(۲)

در زمان او مردم به نعمت هایی دست می یابند که در هیچ زمانی دست نیافته باشند.

۳- «اللَّهُمَّ اشْبِعْ كُلَّ جَائِعٍ»؛ خدایا هرگرسنه را سیر نما.

۴- «اللَّهُمَّ اكْسُ كُلَّ عُرْيَانٍ»؛ خدایا برهنگان را بپوشان

قال الباقر عليه السلام: «يُسَوَّى بَيْنَ النَّاسِ حَتَّى لَا تَرَى مُحْتَاجاً إِلَى الزَّكَاةِ»^(۳)

(مهدی علیه السلام) اموال را به تساوی تقسیم کند به گونه ای که نیازمند به زکات باقی نماند.

۵- «اللَّهُمَّ اقْضِ دَيْنَ كُلِّ مَدِينٍ»؛ خدایا قرض هر مقروضی را ادا کن.

قال علي عليه السلام: «وَلَا غَارِمًا إِلَّا قَضَى دَيْنَهُ وَ لَا مَظْلَمَةً لِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ إِلَّا

رَدَّهَا...»^(۴)

(در آن روز) بدهکاری نماند مگر اینکه بدهی او پرداخت شود (به وسیله حضرت علیه السلام)

مظلومه و حقی بر گردن کسی نماند جز اینکه به صاحب حق بازگردانده شود.

۲. کشف الغمه ۳/۲۶۳.

۱. نعمانی، الغیبة ص ۳۱۰، باب ۱۹، ج ۵.

۴. بحار ۵۲/۲۲۴.

۳. بحار ۵۲/۳۹۰.

۶- «اللَّهُمَّ فَرِّجْ عَن كُلِّ مَكْرُوبٍ»؛ خدایا به هر گرفتاری گشایش عطا کن.

قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «وَبِهِ (المهدى) يُفَرِّجُ اللهُ عَنِ الْأُمَّةِ»^(۱)

خدا به وسیله مهدی علیه السلام از امت رفع گرفتاری می‌کند.

قال المهدى علیه السلام: «أَكْثِرُوا الدُّعَاءَ بِتَعْجِيلِ الْفَرَجِ فَإِنَّ ذَلِكَ فَرَجُكُمْ»^(۲)

برای تعجیل فرج بسیار دعا کنید که فرج و گشایش شما در همان است.

۷- «اللَّهُمَّ رُدِّ كُلَّ غَرِيبٍ»؛ خدایا هر غریبی را به وطن برگردان^(۳)

یکی از دعاهاى امام زمان علیه السلام در عصر غیبت این است «... وَ عَلٰى غُرَبَاءِ

الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ بِالرُّدِّ إِلَىٰ أَوْطَانِهِمْ سَالِمِينَ غَانِمِينَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ»^(۴)

... (خدایا) بر غریبان مؤمنین و مؤمنات بازگشت به وطن خود در حال سلامتی و

تندرستی عنایت کن.

۸- «اللَّهُمَّ فَكِّ كُلَّ أَسِيرٍ»؛ خدایا همه اسیران را آزاد نما.

قال رسول الله: «... يُرَدُّ بِهِ سَبَى الْمَسْلَمِينَ حَيْثُ كَانُوا»^(۵)

به وسیله او (امام مهدی علیه السلام) همه اسیران در هر کجا باشند آزاد می‌شوند.

۹- «اللَّهُمَّ أَصْلِحْ كُلَّ فَاسِدٍ مِنْ أُمُورِ الْمُسْلِمِينَ»؛ خدایا همه مفسد امور مسلمین را

اصلاح فرما.

۱. شیخ طوسی، کتاب الغیبة ص ۱۸۷.

۲. شیخ صدوق، کمال الدین ج ۲ ص ۴۸۳ باب ۴۵ ج ۴ و شیخ طوسی، کتاب الغیبة ص ۲۹۰.

۳. مصباح کفعمی ص ۶۱۷. ۴. همان ص ۳۰۵.

۵. الملاحم و الفتن / ۱۰۸.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «أَنْ يُصْلِحَ الْأُمَّةَ بَعْدَ فُسَادِهَا»^(۱)

(خداوند به وسیله امام مهدی علیه السلام) این امت را پس از آنکه فاسد شدند اصلاح می کند.

امام باقر علیه السلام می فرماید: «إِذَا قَامَ الْقَائِمُ ذَهَبَتْ دَوْلَةُ الْبَاطِلِ»^(۲)

زمانی که قائم ما قیام کند هر دولت باطلی از بین می رود.

۱۰- «اللَّهُمَّ اشْفِ كُلَّ مَرِيضٍ»؛ خدایا همه بیماران را شفا عنایت کن.

قال الباقر علیه السلام: «مَنْ أَدْرَكَ قَائِمَ أَهْلِ بَيْتِي مِنْ ذِي عَاهَةِ بَرِيٍّ وَ مَنْ ذِي ضَعْفٍ

قَوِيٍّ»^(۳)

هرکسی که قائم اهل بیت مرا درک کند، که دچار بیماری باشد، شفا یافته و هرکسی

ضعیف و ناتوان باشد، توانا و نیرومند گردد.

۱۱- «اللَّهُمَّ سُدِّ فَقْرَنَا بِغِنَاكَ»؛ خدایا به بی نیازی خودت جلوی فقر ما را ببند.

قال رسول الله صلی الله علیه و آله: «إِذَا خَرَجَ الْمَهْدِيُّ أَلْقَى اللَّهُ الْغِنَى فِي قُلُوبِ الْعِبَادِ»^(۴)

زمانی که مهدی علیه السلام قیام کند، خداوند در دل های بندگانش بی نیازی افکند.

۱۲- «اللَّهُمَّ غَيِّرْ سَوْءَ حَالِنَا بِحُسْنِ حَالِكَ»؛ خدایا بدحالی ما را به نیکویی حال

خودت تغییر بده.

قال علی علیه السلام: «وَلَوْ قَدَ قَامَ قَائِمُنَا... لَذَهَبَتِ الشَّحْنَاءُ مِنْ قُلُوبِ الْعِبَادِ»^(۵)

اگر قائم ما قیام کند... کینه ها از سینه ها بیرون می رود.

۲. کافی ۲۷۸/۸.

۱. کشف الغمه ج ۲ ص ۴۷۲.

۴. الملاحم الفتن / ۷۱.

۳. روزگار رهایی ۴۲۱/۱.

۵. شیخ صدوق، الخصال ج ۲ ص ۶۲۶.

۱۳- «اللَّهُمَّ اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَ اغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»^(۱)

خداوندا قرض ما را ادا و فقر ما را به بی نیازی مبدل فرما، به درستی که تو بر هر چیز

قادر و توانایی.

۸- حضرت مهدی علیه السلام جامع کمالات پیامبران

تمام اوصاف و کمالاتی که در قرآن کریم برای پیامبران خدا بیان شده مانند تقوی، بندگی، اخلاص، مجاهدت در راه خدا، ترس از خدا، نترسیدن از غیر خدا، صبر، یقین، بردباری، توکل و مانند آن و اهداف و برنامه‌هایی که رسولان الهی داشته‌اند حضرت مهدی علیه السلام نیز واجد تمام آن کمالات است و برنامه‌های پیامبران را اجرا می‌نماید.

و هدف و آرمان مقدس آنان را که عبارت از قیام به قسط و عدالت است تحقق می‌بخشد. چنان که قرآن کریم می‌فرماید:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾^(۲)

۲. سوره حدید، آیه ۲۵.

۱. ره‌توشه مهدی یاوران، ۷۲.

در حدیثی امام باقر علیه السلام از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل می کند که فرمود: اگر از عمر دنیا نمانده باشد مگر یک روز خداوند آن روز را چنان طولانی نماید تا مردی صالح از اهل بیت من برانگیخته شود و زمین را پر از عدل و داد نماید چنان که از ظلم و ستم پر شده باشد.

«لَوْ لَمْ يَبْقِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ وَاحِدٍ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ حَتَّى يَبْعَثَ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يَمَلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا وَ قِسْطًا كَمَا قَدْ مَلِئْتَ ظُلْمًا وَ جَوْرًا»^(۱)

اگر از عمر دنیا جز یک روز باقی نمانده باشد، خداوند آن روز را به قدری طولانی فرماید تا آنکه مرد صالحی از اهل بیت من قیام نماید و زمین را از عدل و داد آکنده سازد همچنانکه ظلم و جور در آن باشد.

الف) اوصاف شخصی پیامبران

۱. عبادت و بندگی: ﴿وَجَعَلْنَا هُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِتْيَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ﴾^(۲)
۲. اخلاص: ﴿إِنَّا أَخْلَصْنَا هُمْ بِخَالِصَةِ ذِكْرِي الدَّارِ﴾^(۳)
۳. صبر و یقین: ﴿وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ﴾^(۴)

۱. شیخ طوسی، کتاب الغیبه ص ۱۸۰.

۲. سوره انبیاء، آیه ۷۳.

۳. سوره ص، آیه ۴۶.

۴. سوره سجده، آیه ۲۴.

۴. ترس از خدا و نترسیدن از غیر خدا: ﴿الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَ
يَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ﴾^(۱)

۵. صبر: ﴿كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ﴾^(۲) ﴿لَنَصْبِرَنَّ عَلَىٰ مَا أَدَيْتُمُونَا﴾^(۳)

۶. توکل: ﴿وَمَا لَنَا إِلَّا تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا﴾^(۴)

(ب) برنامه‌های پیامبران

۱. دعوت به عبادت خدا: ﴿وَإِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ﴾^(۵)

نظیر همین تعبیر درباره حضرت صالح و شعیب نیز آمده است.^(۶)

۲. دعوت به تقوا: ﴿وَإِذْ قَالَ لَهُم أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ﴾^(۷)

نظیر همین تعبیر درباره هود و صالح و لوط و شعیب در آیات ۱۲۵، ۱۴۵،

۱۶۲، ۱۷۸ سوره شعراء بیان شده است.

۴. تشویق و تهدید انسان‌ها: ﴿وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَ

مُنذِرِينَ﴾^(۸)

(ج) اهداف پیامبران

۱. تعلیم و تزکیه مردم: ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ

آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَان كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾^(۹)

۲. سوره انبیاء، آیه ۸۵

۴. سوره ابراهیم، آیه ۱۲

۶. سوره اعراف، آیه ۶۱-۸۵

۸. نور، ۵۴

۱. سوره احزاب، آیه ۳۹

۳. سوره ابراهیم، آیه ۱۲

۵. سوره اعراف، آیه ۶۵

۷. شعراء، آیه ۱۰۷

۹. سوره جمعه، آیه ۲

۲. رفع اختلاف مردم: ﴿فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ وَ أَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا﴾^(۱)
۳. ایجاد قسط و عدل: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَ أَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾^(۲)
۴. آزادی از قید اسارت: ﴿... وَ يَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ﴾^(۳)

حال با توجه به این آیات که درباره پیامبران الهی بیان شد، مجموعه این اوصاف و فضائل و کمالات در حضرت مهدی علیه السلام وجود دارد. از این رو حضرت رضا علیه السلام در ضمن حدیثی در سیرت و سنت فرزندش می فرماید: «يَكُونُ أَعْلَمَ النَّاسِ وَ أَحْلَمَ النَّاسِ وَ أَتْقَى النَّاسِ وَ أَحْكَمَ النَّاسِ وَ أَسْخَى النَّاسِ وَ أَعْبَدَ النَّاسِ ...».

او داناترین مردم، حکیمترین اشخاص، پرهیزکارترین انسان، بردبارترین آنان، سخی ترین افراد و عابدترین همگان است.^(۴)

و در روایت دیگری حضرت صادق علیه السلام درباره حضرت مهدی علیه السلام می فرماید: «عَلَيْهِ كَمَالُ مُوسَى وَ بَهَاءُ عِيسَى وَ صَبْرُ أَيُّوبَ»^(۵)

۱. سوره بقره، آیه ۲۱۳. ۲. سوره حدید، آیه ۲۵.

۳. سوره اعراف، آیه ۱۵۷. ۴. الزام الناصب ۱ / ۹.

۵. شیخ کلینی، کافی، ج ۱ ص ۵۲۷ ح ۳ و شیخ طوسی، کتاب الغیبه ص ۱۴۳ و شیخ صدوق، کمال الدین ج ۱ ص ۳۰۹.

۹- ولایت تکوینی پیامبران و حضرت مهدی علیه السلام

اگر انسان بر طبع خود مسلط شد و عقل خود را بر نفس حاکم نمود. خداوند متعال به او قدرتی عنایت می‌کند که بر طبیعت نیز مسلط می‌شود. از این معنی به ولایت تکوینی تعبیر می‌شود و به عبارت دیگر وقتی انسان به حدی رسید که توانست نفس خود را رام کند، خداوند امور طبیعی مانند آب و باد و آتش و غیر آن را در برابر او رام قرار می‌دهد. خداوند متعال درباره انبیاء الهی می‌فرماید: ما آنها را امام و رهبر مردم قرار دادیم که به فرمان ما هدایت می‌کنند و به آنها فعل خیرات و برپا داشتن نماز و پرداخت زکات را وحی کردیم، زیرا آنان بندگان ما بودند.

﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ﴾^(۱)

﴿وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ﴾^(۲)

بنابراین از دو آیه فوق استفاده می‌شود که رهبران الهی و هدایت‌گران بشر به خاطر این که عقل را بر نفس مسلط ساختند و در میدان جهاد اکبر پیروزمند و موفق بودند خداوند این لطف را در حق آنان روا داشت که آنان به امر الهی

۱. سوره انبیاء، آیه ۷۳.

۲. سوره سجد، آیه ۲۴.

مردم را هدایت می‌کنند و می‌توانند در جان و روح افراد تأثیر داشته باشند.

﴿يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا﴾

نکته دیگر این که معجزاتی که از انبیاء صادر می‌شود و کارهای خارق‌العاده‌ای که از آنان سر می‌زند و در امور طبیعی تصرف می‌کنند، گاهی خداوند آن کار را به خود نسبت می‌دهد. مثل این که می‌فرماید: ما آهن را برای داود علیه السلام نرم ساختیم. و گاهی آن کار را به اذن الهی به خود آن پیامبر نسبت می‌دهد. به عنوان نمونه به برخی از معجزات انبیاء که در قرآن بیان شده اشاره می‌شود، اعم از این که خداوند آن کار را برای آن پیامبر انجام داده یا این که آن پیامبر خودش کار را به اذن خداوند انجام داده است.

۱. سرد شدن آتش برای حضرت ابراهیم علیه السلام:

﴿يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَيَّ اِبْرَاهِيمَ﴾^(۱)

۲. نرم شدن آهن برای حضرت داود علیه السلام:

﴿وَ اَلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ﴾^(۲)

۳. مسخر شدن باد برای حضرت سلیمان علیه السلام:

﴿فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ﴾^(۳)

۴. بیرون آوردن بستر از کوه برای حضرت صالح علیه السلام: ﴿اِنَّا مُرْسِلُوۡا النَّاقَةَ فِتْنَةً

لَهُمْ﴾^(۴)

۲. سوره سبأ، آیه ۱۰.

۴. سوره قمر، آیه ۲۷.

۱. سوره انبیاء، آیه ۶۹.

۳. سوره ص، آیه ۳۶.

۵. شکافته شدن دریا به واسطه عصای حضرت موسی علیه السلام: ﴿فَاضْرِبْ لَهُم طَرِيقاً فِي الْبَحْرِ يَبَساً﴾ (۱)

۶. بیرون آمدن آب از سنگ به واسطه عصای حضرت موسی علیه السلام: ﴿وَ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقَاهُ قَوْمُهُ أَنْ إِضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ إِثْنَا عَشْرَةَ عَيْنًا﴾ (۲)

۷. شکافته شدن ماه در زمان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ﴿إِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ﴾ (۳)

۸. خلقت پرنده توسط حضرت عیسی علیه السلام: ﴿إِنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ (۴)

۹ و ۱۰. شفا یافتن بیمار و زنده شدن مرده توسط حضرت عیسی علیه السلام: ﴿وَ أُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَ الْأَبْرَصَ وَ أَحْيِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ (۵)

این ولایت تکوینی و قدرت تصرف در امور طبیعی که قرآن کریم برای پیامبران بیان نموده از احادیث استفاده می شود که برای امامان معصوم علیهم السلام نیز بوده است و صدها کرامت به صورت های مختلف از معصومین علیهم السلام صادر شده است.

۲. سوره اعراف، آیه ۱۶۰.

۴. سوره آل عمران، آیه ۴۹.

۱. سوره طه، آیه ۷۷.

۳. سوره قمر، آیه ۱.

۵. سوره آل عمران، آیه ۴۹.

الف) امام سجاده علیه السلام در دعای اول صحیفه سجادیه می فرماید: «فَكُلُّ خَلْقَتِهِ مُنْقَادَةٌ لَنَا بِقُدْرَتِهِ وَ صَائِرَةٌ إِلَى طَاعَتِنَا بِعِزَّتِهِ»^(۱) یعنی تمام مخلوقین به قدرت خداوند رام و منقاد ما هستند و به عزت خداوند از ما اطاعت می کنند.

ب) امام باقر علیه السلام می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ أَقْدَرْنَا عَلَى مَا نُرِيدُ»^(۲).

خداوند ما را بر آنچه اراده کنیم توانا ساخته است.

ج) در زیارت جامعه می خوانیم همه موجودات ذلیل و رام برای شما (رهبران الهی) هستند. «وَذَلَّ كُلُّ شَيْءٍ لَكُمْ»

ارتباط این بحث به حضرت مهدی علیه السلام به این صورت است که می گوئیم تمام معجزات و امور خارق العاده ای که برای انبیاء الهی بیان شده و تصرفاتی که پیامبران در امور طبیعی داشته اند برای حضرت مهدی علیه السلام نیز جریان دارد و از برخی احادیث استفاده می شود که خداوند نظیر آن معجزات را به دست مبارک آن حضرت برای اتمام حجّت بر دشمنان ظاهر می نماید.

امام صادق علیه السلام فرمود: «مَا مِنْ مُعْجَزَةٍ مِنَ مُعْجَزَاتِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْأَوْصِيَاءِ إِلَّا وَ يُظَهِّرُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى مِثْلَهَا فِي يَدِ قَائِمِنَا لِإِتْمَامِ الْحُجَّةِ عَلَى الْأَعْدَاءِ»^(۳).

۲. بحار الانوار، ۴۶ / ۲۴۴.

۱. صحیفه سجادیه دعای اول

۳. منتخب الاثر / ۳۱۳.

۱۰- شباهت حضرت مهدی علیه السلام به قرآن کریم

- ۱- هردو دارای عصمت هستند
قرآن کریم - ﴿لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ﴾^(۱)
حضرت مهدی علیه السلام - در زیارت جامعه می خوانیم «عَصَمَكُمُ اللَّهُ مِنَ الزَّلَّةِ»
- ۲- هردو دارای کرامت هستند
قرآن کریم - ﴿إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ﴾^(۲)
حضرت مهدی علیه السلام - در زیارت جامعه می خوانیم: «وَأَشْهَدُ أَنَّكُمْ الْأَيْمَّةَ الرَّاشِدُونَ الْمَهْدِيُّونَ الْمَعْصُومُونَ الْمُكْرَمُونَ»
- ۳- هردو مایه هدایت مردم هستند
قرآن کریم - ﴿هُدًى لِلنَّاسِ﴾^(۳)
حضرت مهدی علیه السلام - در دعای زمان غیبت امام زمان علیه السلام می خوانیم: «فَإِنَّهُ الْهَادِي الصَّابِرُ الْمُجْتَهِدُ الشُّكُورُ»^(۴)
- ۴- هردو نور خداوند هستند
قرآن کریم - ﴿قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ﴾^(۵)

۲. واقعه ۷۷-۷۸
۴. کمال الدین ۳/۵۱۳

۱. فصلت ۴۳
۳. بقره ۱۸۵
۵. مائده ۵۱

حضرت مهدی علیه السلام - در دعای نیمه شعبان می خوانیم: «نورُهُ الَّذِي لَا يَخْبُوا»
و در دعای روز جمعه خطاب به حضرت عرض می کنیم: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُوْرَ
اللّٰهِ الَّذِي يَهْتَدِي بِهِ الْمُهْتَدُونَ»

۵- هر دو دارای زیبایی هستند

قرآن کریم - ﴿اللّٰهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا﴾^(۱)

حضرت مهدی علیه السلام - پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله درباره مهدی علیه السلام می فرماید: «شَابُّ
مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ وَجْهًا»^(۲)

جوانی از زیباروی ترین مردم است .

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «الْمَهْدِيُّ مِنْ وُلْدِي وَجْهُهُ كَالْقَمَرِ الدُّرِيِّ»^(۳)

مهدی از فرزندان من است، صورت او مانند ماه فروزان است .

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «الْمَهْدِيُّ طَاوُوسٌ أَهْلِ الْجَنَّةِ»^(۴)

مهدی علیه السلام طاووس اهل بهشت است .

۶- هر دو مظهر برکت خداوند هستند

قرآن کریم - ﴿وَ هَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ﴾^(۵)

حضرت مهدی علیه السلام - پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید در آخر الزمان خداوند
مردی را از بهترین فرزندان و پاک ترین عترت من بر می انگیزد که سراپا عدل و

۲. غیبت طوسی ۲۷۱

۴. بحار ۵۱/۱۰۵

۱. زمر ۲۳

۳. بحار ۵۱/۸۵

۵. انعام ۹۲

برکت و پاکی است. «... اذ بَعَثَ اللهُ رَجُلًا مِنْ أَطْيَبِ عِترَتِي وَ أَبْرَارِ ذُرِّيَّتِي عَدْلًا مُبَارَكًا زَكِيًّا»^(۱)

۷- هر دو به عنوان خاتم معرفی شده‌اند.

قرآن کریم خاتم کتب آسمانی است، امام زمان نیز خاتم اوصیاء الهی است.

۸- همانطوری که شب قدر قرآن کریم نازل شد، در شب نیمه شعبان قرآن

ناطق، حضرت مهدی علیه السلام ظهور پیدا کرد، از این رو بنا بر سخن امام باقر علیه السلام بهترین شب بعد از شب قدر، شب نیمه شعبان است.^(۲)

و بنا بر سخن حضرت رضا علیه السلام شب نیمه شعبان مانند شب قدر سرنوشت

انسان‌ها از نظر رزق و زمان مرگ تعیین می‌گردد. «و لَيْلَةُ النُّصْفِ مِنْ شَعْبَانَ وَ فِيهَا تَقْسَمُ الارْزَاقِ وَ الاجالِ وَ ما يَكُونُ فِي السَّنَةِ»^(۳)

۹- رسالت هر دو جهانی است

خداوند متعال در مورد قرآن می‌فرماید: ﴿وَ أَوْحَىٰ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنَ لِأُنذِرَكُم

بِهِ وَ مَنْ بَلَغَ﴾^(۴). با توجه به کلمه «و من بلغ» دعوت عمومی و همگانی و

رسالت جهانی قرآن مجید روشن می‌شود و خداوند متعال درباره حکومت

امام مهدی نیز می‌فرماید: ﴿إِنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾^(۵) با توجه به

کلمه «ارض» که به مجموع کره زمین گفته می‌شود روشن می‌شود که حکومت

حضرت مهدی علیه السلام جهانی است.

۲. بحار ۹۴/ ۸۹

۴. انعام ۱۹

۱. روزگار رهایی ۲/ ۹۵۰

۳. بحار ۹۴/ ۸۸

۵. انبیاء ۱۰۶

امام باقر علیه السلام نیز درباره تفسیر این آیه می فرماید: «هُم اصْحَابُ الْمِهْدِيِّ فِي آخِرِ الزَّمَانِ» (۱)

۱۰ - هر دو شفا و رحمت برای مؤمنین هستند

خداوند متعال درباره آخرین کتاب آسمانی می فرماید: ﴿وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ (۲)

امام علی علیه السلام ظهور حضرت را چنین توصیف می فرماید: «وَشِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ» (۳)

۱۱ - هر دو مظهر حق هستند

قرآن کریم - ﴿وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ﴾ (۴)

یکی از القاب امام مهدی علیه السلام حق است. (۵)

حضرت مهدی علیه السلام - امام باقر علیه السلام می فرمایند: آیه شریفه ﴿وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ

وَزَهَقَ الْبَاطِلُ﴾ (۶) درباره امام مهدی علیه السلام است. (۷)

۱۲ - هر دو واسطه بین خلق و خالقند

حضرت علی علیه السلام درباره قرآن می فرماید: «حَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينُ» (۸)

درباره امام مهدی علیه السلام در دعای ندبه می خوانیم: «أَيُّنَ السَّبَبُ الْمُتَّصِلُ بَيْنَ

الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ»

۲. اسراء ۸۲

۱. مجمع البیان ۷/ ۱۰۶

۴. فاطر ۳۱

۳. روزگار رهایی ۲/ ۶۰۸ - الزام الناصب ۱/ ۲۰۹

۶. اسراء ۸۱

۵. نجم الثاقب ۲۵۶

۸. نهج البلاغه ۱۹۸

۷. روضه کافی ۲۸۶

۱۱- شباهت حضرت مهدی علیه السلام به پیامبران

قال زین العابدین علیه السلام: «فی القائم منا سنن من الانبیاء: سنة من ابنا آدم و سنة من نوح و سنة من ابراهیم و سنة من موسی و سنة من عیسی و سنة من ایوب و سنة من محمد صلی الله علیه و آله. فاما من آدم و نوح فطول العمر و اما من ابراهیم فخفاء الولادة و اعتزال الناس و اما من موسی فالخوف و الغیبة و اما من عیسی فاختلف الناس فيه و اما من ایوب فالفرج بعد البلوی و اما من محمد فالخروج بالسیف»^(۱)

در قائم ما سنت هایی از انبیاء وجود دارد: سنتی از پدرمان آدم علیه السلام و سنتی از نوح و سنتی از ابراهیم و سنتی از موسی و سنتی از عیسی و سنتی از ایوب و سنتی از محمد صلی الله علیه و آله؛ اما از آدم و نوح طول عمر و اما از ابراهیم پنهانی ولادت و کناره گیری از مردم و اما از موسی خوف و غیبت و اما از عیسی اختلاف مردم درباره او و اما از ایوب فرج پس از گرفتاری و اما از محمد خروج با شمشیر است.

۱. حضرت نوح: حضرت نوح علیه السلام دارای طول عمر و مدت رسالت او زیاد بود. ﴿فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا﴾^(۲) حضرت مهدی نیز دارای عمر طولانی و مدت امامت او زیاد است. قال علی بن الحسین علیه السلام: «فی القائم سنة من نوح و هو طول العمر»^(۳)

۱. شیخ صدوق، کمال الدین ج ۱، ص ۳۲۱ باب ۳۱ ح ۳.

۲. سوره عنکبوت، آیه ۱۴.

۳. کمال الدین ج ۱، ص ۳۲۲ باب ۳۱ ح ۴.

۲. حضرت ابراهیم: حضرت ابراهیم علیه السلام بابت پرستان مبارزه نمود و مظهر و سمبل بت شکنی بود. ﴿و تَاللّٰهِ لَآكِيْدَنَّ اَصْنَامَكُمْ﴾^(۱) حضرت مهدی علیه السلام نیز با تمام بت پرستان مبارزه خواهد نمود. قال الحسين علیه السلام: «صاحب الامر يضع سيفه على عاتقه ثمانية اشهر»^(۲)

صاحب الامر شمشیرش را هشت ماه بر دوشش قرار می دهد (و با کفار می جنگد).

۳. حضرت اسماعیل: خداوند بشارت ولادت اسماعیل علیه السلام را به پدرش داد. ﴿فَبَشِّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ﴾^(۳) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امامان معصوم نیز بشارت ولادت حضرت مهدی علیه السلام را نیز به مردم داده اند.

۴. حضرت یوسف: الف) حضرت یوسف زیباترین و بخشنده ترین مردم زمان خود بود. حضرت مهدی نیز زیباترین مردم عصر خود است. قال الباقر علیه السلام: «... وَ سُنَّةٌ مِنْ يُوْسُفٍ فِي جَمَالِهِ وَ سَخَائِهِ»^(۴)

شبهت او (امام مهدی علیه السلام) با یوسف در زیبایی و بخشندهگی اوست.

ب) امر حضرت یوسف علیه السلام یک شبه اصلاح شد، امر فرج حضرت مهدی علیه السلام هم یک شبه اصلاح خواهد شد. چنان که در حدیثی از امام صادق علیه السلام رسیده است: «يُصْلِحُ اللهُ امْرَأَةً فِي لَيْلَةٍ وَاحِدَةٍ»^(۵)

خداوند امر او (امام مهدی علیه السلام) را یک شبه اصلاح فرماید.

۲. کمال الدین ج ۱ ص ۲۱۸ باب ۳۰ ح ۵.

۴. منتخب الاثر ۳۰۱.

۱. سوره انبیاء، آیه ۵۷.

۳. سوره صافات، آیه ۱۰۱.

۵. منتخب الاثر ۳۰۰.

ج) حضرت یوسف در میان مردم بود و لکن مردم او را نمی شناختند حضرت مهدی علیه السلام نیز در میان مردم است و لکن او را نمی شناسند. قال الصادق علیه السلام: «... وَ أَمَّا سُنَّةٌ مِنْ يَوْسُفَ فَالسُّتْرَ يَجْعَلُ اللهُ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ الْخَلْقِ حِجَاباً يَرَوْنَهُ وَ لَا يَعْرِفُونَهُ»^(۱)

اما شباهت او (امام مهدی علیه السلام) به یوسف، در پرده بودن او است؛ یعنی خداوند کاری می کند که هر چند او را می بینند ولی نمی شناسند.

۵. حضرت لوط: فرشتگان برای یاری حضرت لوط آمدند: ﴿قَالُوا يَا لَوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ﴾^(۲) فرشتگان برای یاری حضرت مهدی علیه السلام نیز نازل می شوند.
۶. حضرت موسی علیه السلام: شباهت امام علیه السلام به حضرت موسی علیه السلام در مخفی و پنهان بودن ولادت اوست و چنان که مستکبران زمان موسی علیه السلام به هلاکت رسیدند ﴿فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَ آغْرَقْنَا أَلْفِرْعَوْنَ﴾^(۳) مستکبران زمان حضرت مهدی نیز نابود می شوند. «أَيْنَ الْمُبِيدُ الْعَتَاةِ وَ الْمَرْدَةِ»^(۴)

۷. حضرت ایوب: آن پیامبر الهی در برابر بلاهای فراوان صبر کرد ﴿إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِراً﴾^(۵)

حضرت مهدی علیه السلام نیز از هنگام شهادت پدر خود تا به امروز و بلکه تا به هنگام قیام خویش در برابر رنج های مختلف صبر خواهد نمود و خداوند

۱. شیخ صدوق، کمال الدین ج ۲ ص ۳۵۰ باب ۳۳ ح ۴۶.

۲. سوره هود، آیه ۸۱.

۳. سوره انفال، آیه ۵۴.

۴. سوره ص، آیه ۴۴.

۵. دعای ندبه.

گشایشی در گرفتاری‌ها برای او قرار خواهد داد.

قال علی ابن الحسین علیه السلام: «... وَ أَمَّا مِنْ أَيُّوبَ فَالْفَرَجَ بَعْدَ الْبَلْوَى»^(۱)

۸. حضرت عیسی: شباهت امام علیه السلام به حضرت عیسی علیه السلام در اختلاف در دو بزرگوار است زیرا جماعتی گفتند حضرت عیسی علیه السلام متولد نشده و گروهی گفتند متولد شده لکن از دنیا رفته است، همین مطلب را درباره امام مهدی علیه السلام نیز گفته‌اند.

۱۲- شباهت حضرت مهدی علیه السلام به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

از برخی احادیث استفاده می‌شود که سیرت و سنت حضرت مهدی علیه السلام مانند پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است و آن حضرت همان برنامه‌های پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را اجرا و اهداف آن حضرت را تحقق می‌بخشد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «سُنَّتُهُ سُنَّتِي يُقِيمُ النَّاسُ عَلَيَّ مِلَّتِي وَ شَرِيعَتِي وَ يَدْعُوهُمْ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ»^(۲)

۱- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله دارای خلق عظیم بود:

﴿وَ إِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾^(۳)

۱. شیخ صدوق، کمال الدین ج ۲ ص ۵۷۶ باب ۵۴. ۲- کمال الدین ۴۱۱/۲.

۳- قلم ۴۰.

حضرت مهدی علیه السلام نیز دارای چنین ویژگی است. قال رسول الله صلی الله علیه و آله:
«الْمَهْدِيُّ مِنْ وَلَدِي اسْمُهُ اسْمِي وَ كُنْيَتُهُ كُنْيَتِي أَشْبَهُ النَّاسِ بِي خُلُقًا وَ خُلُقًا...»^(۱)

مهدی از فرزندان من است، اسم او اسم من و کنیه او کنیه من است و او از لحاظ جسمی و روحی و اخلاق، شبیه‌ترین مردم به من است.

۲- پیامبر اکرم دارای علم فراوان بود؛ «أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيٌّ بِأَبْهَا»^(۲)

حضرت مهدی علیه السلام نیز دارای علم فراوان است؛ «فَأَنَا نُحِيطُ عِلْمًا بِأَنْبَاءِكُمْ وَ لَا يَعْزِبُ عَنَّا شَيْءٌ مِّنْ أَخْبَارِكُمْ»^(۳)

ما بر اخبار و احوال شما آگاهیم و هیچ چیز از اوضاع شما بر ما پوشیده و مخفی نمی‌ماند.

۳- پیامبر اکرم دارای زهد بود:

الف) «لَمْ يَشْبَعِ مِنْ خُبْزِ بُرِّ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مُّتَوَالِيَةً»^(۴)

هیچ گاه سه شبانه روز پشت سر هم از نان گندم سیر نوش جان نکرد.

ب) «يَلْبَسُ مِنَ الثِّيَابِ مَا وَجَدَ مِنْ إِزَارٍ وَ رِدَاءٍ وَ قَمِيصٍ»^(۵)

هر لباسی، خواه لنگ یا بالاپوش یا پیراهن بود، می‌پوشد.

حضرت مهدی علیه السلام نیز دارای چنین فضیلتی است؛ قال الصادق علیه السلام: «فَوَاللَّهِ

مَا لِبَاسُهُ إِلَّا الْغَلِيظُ وَ لَا طَعَامُهُ إِلَّا الْجَشَبُ»^(۶)

۱- شیخ صدوق، کمال الدین ج ۱ ص ۲۸۷ باب ۲۵ ح ۴.

۲- وسائل الشیعه ۳۴/۲۷.

۳- احتجاج ۲۹۷/۲.

۴- شیخ کلینی، کافی، ج ۸ ص ۱۲۹.

۵- بحار ۲۲۶/۱۵۰/۱۶.

۶- نعمانی، الغیبه ص ۲۳۳.

به خداوند سوگند که لباس مهدی علیه السلام جز پوشاکی درشت و خوراک او جز غذایی سخت و بی خورش نیست.

۴- پیامبر اکرم دارای بردباری، شجاعت، عدالت، سخاوت و سایر کمالات انسانی بود؛

«كَانَ أَحْلَمَ النَّاسِ أَشْجَعَ النَّاسِ أَعْدَلَ النَّاسِ اسْخَى النَّاسِ»^(۱)

حضرت مهدی نیز دارای این کمالات است؛ قال الرضا علیه السلام: «يَكُونُ أَعْلَمَ النَّاسِ وَ أَحْكَمَ النَّاسِ وَ أَتَقَى النَّاسِ وَ أَعْبَدَ النَّاسِ»^(۲)

۵- پیامبر اکرم مردم را از قید بندگی نجات داد: ﴿و يَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَ الْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ﴾^(۳)

حضرت مهدی علیه السلام نیز مردم را از قید ذلت نجات می دهد؛ قال رسول الله صلی الله علیه و آله: «بِهِ (المهدی) يَخْرُجُ الذُّلُّ الرِّقَّ مِنْ أَعْنَاقِكُمْ»^(۴)

۶- هدف از رسالت پیامبر اکرم اجراء عدالت بود: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَ أَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾^(۵)

ما رسولان خود را با دلایل روشن فرستادیم و با آنها کتاب (آسمانی) و میزان (شناسایی حق از باطل و قوانین عادلانه) نازل کردیم تا مردم قیام به عدالت کنند.

۲- شیخ صدوق، من لا يحضره الفقيه ج ۴ ص ۴۱۸.

۴- شیخ طوسی، کتاب الغيبة ص ۱۸۵.

۱- بحار ۱۵۰/۱۶-۲۲۶.

۳- اعراف ۱۵۷.

۵- حدید، ۲۵.

هدف از قیام حضرت مهدی علیه السلام نیز اجراء عدالت است ﴿فَيَمْلَأُهَا عَدْلًا وَ قِسْطًا كَمَا مُلِئَتْ ظُلْمًا وَ جَوْرًا﴾^(۱)

۷- رسالت پیامبر اکرم جهانی بود: ﴿وَ مَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَ نَذِيرًا﴾^(۲)

و ما تو را جز برای همه نفرستادیم تا آنها را به پاداش‌های الهی بشارت دهی و از عذاب او بترسانی.

امامت و حکومت حضرت مهدی علیه السلام نیز جهانی است؛

قال الباقر علیه السلام: «يَبْلُغُ سُلْطَانُهُ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ»^(۳)

دولت مهدی علیه السلام بر شرق و غرب جهان حاکم شود.

۸- با آمدن پیامبر اکرم از مدینه به مکه باطل از بین رفت؛ به هنگام فتح مکه

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آیه شریفه ﴿وَ قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَ زَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا﴾^(۴)

و بگو حق آمد و باطل نابود شد یقیناً باطل نابود شدنی است.

را تلاوت نمود.

همین آیه شریفه به حکومت حضرت مهدی علیه السلام نیز تفسیر شده است که با

آمدن آن امام باطل از بین خواهد رفت.

امام باقر علیه السلام فرمود: «إِذَا قَامَ الْقَائِمُ (ع) ذَهَبَ دَوْلَةُ الْبَاطِلِ»

۱. منتخب الاثر ۲۴۷. ۲- سیأ، ۲۸.

۳. شیخ صدوق، کمال الدین ج ۱ ص ۲۸۰ ح ۲۷. ۴. اسراء ۸۱.

۹- به برکت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بر مردم عذاب نازل نشد: ﴿مَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ﴾^(۱)

به برکت حضرت مهدی علیه السلام عذاب و بلا از مردم بر طرف می شود؛ ق

المهدی علیه السلام: «أَنَا خَاتَمُ الْأَوْصِيَاءِ وَ بِي يَدْفَعُ اللَّهُ الْبَلَاءَ عَنِ أَهْلِ وَ شِيعَتِي»^(۲)

۱۰- همانطوری که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله با کفار و منافقان مبارزه نمود؛ ﴿جَاهِدِ

الْكُفَّارَ وَ الْمُنَافِقِينَ وَ اغْلُظْ عَلَيْهِمْ﴾^(۳)

حضرت مهدی علیه السلام نیز با کفار و مشرکان مبارزه خواهد کرد: حضرت

صادق علیه السلام می فرماید: «... فَإِذَا خَرَجَتْ ظَهْرَ فَيَقْتُلُ الْكُفَّارَ وَ الْمُنَافِقِينَ»^(۴)

هرگاه (امام مهدی علیه السلام) ظهور فرماید با کفار و منافقین می جنگد.

۲- شیخ طوسی، کتاب الغیبة ص ۲۴۶.

۴- منتخب الاثر، ۲۹۰.

۱- انفال، ۳۳.

۳- توبه، ۷۳.

۱۳- شباهت حضرت مهدی علیه السلام به حضرت علی علیه السلام

میان این دو امام معصوم شباهتهایی وجود دارد از جمله:

- ۱- حضرت علی علیه السلام در مسجد الحرام ظهور پیدا کرد. (در کعبه متولد شد) ظهور حضرت مهدی (عج) نیز از مسجد الحرام خواهد بود.
- ۲- حضرت علی علیه السلام اعلم مردم است پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «أَعْلَمُ أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ»^(۱)
- حضرت مهدی علیه السلام نیز اعلم مردم است. حضرت رضا علیه السلام می فرماید: «... يَكُونُ أَعْلَمُ النَّاسِ...»^(۲)
- ۳- حکومت ظاهری هر دو امام از زمان امامت آنها به تأخیر افتاد
- ۴- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم اطاعت هر دو امام را اطاعت خود و عصیان هر دو را عصیان خویش معرفی کرد.
- در باره حضرت علی علیه السلام فرمود: «مَنْ أَطَاعَ عَلِيًّا فَقَدْ أَطَاعَنِي وَ مَنْ عَصَى عَلِيًّا فَقَدْ عَصَانِي»^(۳)
- درباره حضرت مهدی علیه السلام نیز فرمود: «مَنْ أَطَاعَهُ فَقَدْ أَطَاعَنِي وَ مَنْ عَصَاهُ فَقَدْ عَصَانِي»^(۴)

۱- الغدير ۹۶/۳

۲- شیخ صدوق، من لا يحضره الفقيه ج ۴ ص ۴۱۸.

۳- شیخ صدوق، کمال الدین ج ۲ ص ۴۱۱

۴- اعیان الشیعه ۵۶/۲

۵- حکومت حضرت علی علیه السلام مظهر قسط و عدالت بود. لذا اموال بیت المال را میان مردم به مساوات تقسیم می نمود.

حکومت حضرت مهدی نیز مظهر قسط و عدل است «يَمْلَأُ اللَّهُ بِهِ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا»^(۱).

با این تفاوت که شرایط در زمان حضرت علی علیه السلام اجازه نداد آن حضرت تمامی عدالت را در تمامی زمین گسترش دهد در حالی که در عصر حضرت مهدی علیه السلام خداوند زمینه را برای بسط عدالت بر کل زمین فراهم می سازد.

۶- حضرت علی علیه السلام مردم را از قید بندگی و بردگی نجات داد. «أَعْتَقْتُمْ مِنْ رَبِّهِ الضَّلَالِ وَ حَلَقِ الضَّمِيمِ»^(۲) حضرت مهدی علیه السلام نیز مردم را از قید بندگی و ذلت و خواری نجات خواهد داد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: به «بِالْمَهْدِيِّ» يَخْرُجُ الذُّلُّ الرَّقُّ مِنْ أَعْنَاقِكُمْ»^(۳).

۷- زندگی هر دو امام نمونه زهد و بی رغبتی به دنیا است. لذا حضرت صادق علیه السلام می فرماید: «إِنَّ قَائِمَنَا إِذَا قَامَ لَبَسَ لِبَاسَ عَلِيٍّ وَ سَارَ بِسِيرَتِهِ»^(۴).

۸- حضرت علی علیه السلام با افراد ستمگر به مبارزه برخاست و اگر مسئولیتی داشتند آنها را عزل می کرد.

۱- کشف الغمه ج ۲ ص ۵۲۱ و کمال الدین ج ۱ ص ۲۸۷.

۲- سید رضی، نهج البلاغه خطبه ۱۵۹. ۳- شیخ طوسی کتاب الغیبه ص ۱۸۵.

۴- وسائل الشیعه ۳/۳۴۸.

حضرت مهدی علیه السلام نیز این چنین خواهد بود. «وَلْيَعزِلَنَّ عَنْكُمْ أَمْرَاءَ الْجَوْرِ»^(۱).

۹- هدایت مردم به وسیله حضرت علی علیه السلام واقع شد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به حضرت علی علیه السلام فرمود: «أَنْتَ الْهَادِي يَا عَلِيُّ، بِكَ يَهْتَدِي الْمُهْتَدُونَ مِنْ بَعْدِي»^(۲).

افراد زیادی به وسیله حضرت مهدی هدایت شده و می شوند.

۱۰- همه مردم به این دو امام نیازمند بوده و خواهند بود. خلیل بن احمد در باره حضرت علی علیه السلام گوید:

«إِسْتِغْنَاؤُهُ عَنِ الْكُلِّ وَاحْتِيَاجَ الْكُلِّ إِلَيْهِ دَلِيلٌ عَلَى أَنَّهُ إِمَامُ الْكُلِّ».

از همه بی نیاز و همه به او نیازمند بودند و این دلیل آن است که او امام همه است.

امام حسین علیه السلام در باره فرزندش مهدی علیه السلام گوید: «تَعْرِفُونَ الْمَهْدِيَّ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ وَبِمَعْرِفَةِ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ وَبِحَاجَةِ النَّاسِ إِلَيْهِ وَ لَا يَحْتَاجُ إِلَى أَحَدٍ»^(۳).
مهدی را با سکینه و وقار، شناخت حلال و حرام، نیاز همگان به او و بی نیازی او از همه خواهید شناخت.

۱۱- ورع و پرهیزکاری نشانه شیعه حضرت علی علیه السلام است.

قال الصادق علیه السلام: «شِيعَتُنَا أَهْلُ الْوَرَعِ وَالْإِجْتِهَادِ»^(۴).

چنانکه ورع و پرهیزکاری نشانه اصحاب حضرت مهدی علیه السلام، خواهد بود.

۲- کشف الغمه ج ۱ ص ۳۱۲.

۴- بحار ۱۶۷/۶۸.

۱- بحار ۱۲۰/۵۱.

۳- روزگار رهایی ۱۲۴/۱.

قال الصادق: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَتَنَظَّرْ وَلْيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَ مَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ وَ هُوَ مُتَنَظِّرٌ»^(۱).

هر فردی می‌خواهد از اصحاب حضرت قائم علیه السلام باشد، باید انتظار بکشد و در عین انتظار به تقوا و خوش خلقی رفتار نماید.

۱۲- محل حکومت حضرت علی علیه السلام کوفه بود محل حکومت حضرت مهدی علیه السلام نیز کوفه است.^(۲)

البته یادآوری این نکته شایسته است که در پاره‌ای از روایات گفته شده میان روش حضرت علی علیه السلام و حضرت مهدی علیه السلام یک تفاوت اساسی هست و آن اینکه حضرت علی علیه السلام از آنجایی که می‌دانست شیعیان او پس از او دچار حکومت‌های جور و انسان‌های نا اهل می‌شوند، از این رو با مخالفان خود با شدت کمتری برخورد می‌کرد تا شیعیان پس از او کمتر آزار و اذیت شوند در حالیکه حضرت مهدی علیه السلام می‌داند پس از خود غلبه‌ای برای اهل باطل نخواهد بود، از این رو با دشمنان و معاندان با شدت تمام برخورد می‌نماید.

از جمله روایتی می‌خوانیم که معلی بن خنیس از امام صادق علیه السلام پرسید آیا حضرت مهدی علیه السلام (در برخورد با دشمنان) برخلاف سیره حضرت علی علیه السلام

عمل خواهد کرد؟ حضرت فرمود: «نعم و ذلك إن علياً عليه السلام سار باليمن و الكف لأنه علم أن شيعته سيظهر عليه... و إن القائم إذا قام سار فيهم بالسيف و السبي و ذلك إنه يعلم أن شيعته لم يظهر عليهم من بعده أبداً.» (۱)

۱۴- شباهت حضرت مهدی علیه السلام به حضرت فاطمه علیها السلام

حضرت مهدی علیه السلام می فرماید: «فی ابنة رسول الله صلی الله علیه و آله لی أسوة حسنة» دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله الگوی نیکویی برای من است.

میان حضرت مهدی علیه السلام و مادرش حضرت فاطمه علیها السلام شباهت‌هایی وجود دارد، از جمله:

- ۱- هر دو باقیمانده و ادامه نبوت هستند. بعد از آنکه حضرت زهرا علیها السلام خطبه فدکیه را خواندند و به منزل برگشتند، حضرت علی علیه السلام ایشان را با این لقب مورد خطاب قرار داد: «یا ابنة الصفة و بقیة النبوة» (۲)
- حضرت حکیمه خاتون گوید وقتی حضرت مهدی علیه السلام متولد شد او را خدمت امام عسکری آوردند به فرزندش فرمود سخن بگو یا حجة الله و بقیة الانبیاء و نور الاصفیاء. (۳)

۲- هردو طاهر و مبارکند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به اسماء بنت عمیس گوید: «أَمَا عَلِمْتَ إِنَّ ابْنَتِي طَاهِرَةٌ مُطَهَّرَةٌ»^(۱) آیا نمی دانی که دخترم پاک و پاکیزه است. آیه تطهیر نیز شامل حضرت فاطمه علیها السلام است به حضرت زهرا علیها السلام از این جهت مبارک نام دارد که او کوثر در آیه ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ﴾ است.^(۲)

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرمایند: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ رَكَّبَ فِي صُلْبِ الْحَسَنِ (العسکری) علیه السلام نُطْفَةً مُبَارَكَةً زَكِيَّةً طَيِّبَةً طَاهِرَةً مُطَهَّرَةً»^(۳)

خداوند در صلب امام عسکری علیه السلام نطفه ای مبارک، پاک و پاکیزه قرار داد.

۳- فرشتگان با هردو سخن می گفتند

امام صادق علیه السلام می فرمایند: «إِنَّمَا سُمِّيَتْ فَاطِمَةُ مُحَدَّثَةً لِأَنَّ الْمَلَائِكَةَ كَانَتْ تَهْبِطُ مِنَ السَّمَاءِ فَتُنَادِيهَا كَمَا تُنَادِي بِنْتَ عِمْرَانَ فَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ يَا فَاطِمَةُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ»

همانا فاطمه را محدثه نامیدند زیرا همیشه ملائکه از آسمان به او هبوط می کردند همانگونه که حضرت مریم را مورد ندا قرار دادند او را نیز مورد خطاب قرار دادند و گفتند ای فاطمه خدا تو را بر تمام زنان عالم برگزید و تو را پاکیزه قرار داد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «مِنْ وُلْدِي إِثْنِي عَشَرَ نَقِيْبًا نُجَبَاءٌ مُحَدَّثُونَ مُفَهَّمُونَ أَخْرَهُمُ الْقَائِمُ بِالْحَقِّ». (۱)

دوازده نقیب از اولاد من هستند که همه شان نجیب، محدث، آموزش یافته و اهل فهم هستند که آخرین آنها قائم به حق است (نقیب) به کسی می گویند که از اوضاع و احوال مردم آگاه است.

۴ - هر دو ستاره درخشان هستند

امام صادق علیه السلام در ذیل آیه ﴿كَأَنَّهُا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ﴾ (۲) می فرمایند: «كَأَنَّ فَاطِمَةَ كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ بَيْنَ نِسَاءِ أَهْلِ الْأَرْضِ (أَهْلِ الدُّنْيَا)». (۳)

گویا فاطمه همانند ستاره درخشان میان زنان اهل زمین (اهل دنیا) است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «الْمَهْدِيُّ رَجُلٌ مِنْ وُلْدِي وَجْهُهُ كَالْكَوْكَبِ الدُّرِّيِّ» (۴)

مهدی مردی از فرزندان من است که صورتش مانند ستاره درخشان است.

۵ - هر دو مشمول عنایت خداوند هستند

آیه شریفه ﴿يَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ﴾ (۵) به هر دو بزرگوار تاویل شده است.

حضرت صادق علیه السلام می فرمایند: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از جبرئیل پرسید:

چرا فاطمه در آسمان منصوره و در زمین فاطمه نامیده شد؟ گفت: زیرا

۲. نور ۳۵

۴. کشف الغمه ۳ / ۲۶۹

۱. اصول کافی ۱ / ۵۳۴

۳. نور الثقلین ۳ / ۶۰۲

۵. روم ۴

شیعیان او از آتش و دشمنانش از محبت او منقطع گشتند و در آسمان منصوره نامیده شد زیرا خداوند می فرماید ﴿وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ﴾^(۱) یعنی حضرت فاطمه از مصادیق (من یشاء) در آیه شریفه است که خداوند او را یاری می کند و مؤمنان بدینوسیله خوشحال می شوند (زیرا مشمول شفاعت آن حضرت قرار می گیرند).

و خداوند مؤمنان را به هنگام قیام حضرت مهدی علیه السلام نیز یاری می کند.

﴿وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ بِنَصْرِ اللَّهِ عِنْدَ قِيَامِ الْقَائِمِ علیه السلام﴾^(۲)

۶- هر دو دارای صبر هستند

در زیارت حضرت فاطمه علیه السلام می خوانیم «یا مُتَحَنُّنَةُ امْتَحَنِكِ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَكَ فَوَجَدَكَ لِمَا امْتَحَنَكَ صَابِرَةً»

ای امتحان شده ای که خداوند قبل از اینکه تو را بیافریند امتحانت کرد، پس تو را نسبت به امتحانت صابر یافت.

در دعای زمان غیبت امام مهدی علیه السلام می خوانیم: «فَإِنَّهُ الْهَادِي... الصَّابِرُ الْمُجْتَهِدُ الشُّكُورُ»^(۳)

۷- هر دو فریادرس هستند

علامه مجلسی روایت می کند که اگر حاجتی داشتی و سینه ات به خاطر او تنگ شده دو رکعت نماز بخوان بعد از سلام نماز سه مرتبه تکبیر بگو و

۲. بحار ۴۳ / ۴ - ۱۸

۱. روم دو ۴

۳. کمال الدین ۲ / ۵۱۳

تسبیحات حضرت زهرا را بخوان سپس به سجده برو و صد مرتبه بگو «یا مولاتی یا فاطمةُ اغیثنی» پس گونه راست را بر زمین بگذار و همین را صد مرتبه بگو پس به سجده برو و صد مرتبه همین را بگو و بعد از آن گونه چپ را بر زمین بگذار و همین را صد مرتبه بگو سپس به سجده برو و صد و ده مرتبه بگو و حاجت خود را ذکر کن، به درستی که خداوند برآورده می‌کند انشاءالله تعالی.

در زیارت آل یاسین می‌خوانیم: «السَّلَامُ عَلَیْكَ أَيُّهَا الْعَلَمُ الْمَنْصُوبُ وَالْعِلْمُ الْمَصْبُوبُ وَالْغُوثُ وَالرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ»

سلام بر تو ای پرچم برافراشته و دانش ریزان و فریادرس و رحمت گسترده حق. (۱)

۱۵- شباهت یوسف زهرا علیه السلام به یوسف یعقوب علیه السلام

میان حضرت مهدی علیه السلام که یوسف حضرت زهرا علیه السلام است با یوسف حضرت یعقوب علیه السلام شباهتهایی وجود دارد از جمله:

۱- حضرت یوسف را برادرانش نشناختند: ﴿فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ﴾ (۲)

۱. بحارالانوار ۵۳ / ۱۷۱ - اقتباس از فصلنامه انتظار شماره ۷ ص ۱۳۹ - ۱۵۵.

۲- یوسف، ۵۸.

حضرت مهدی نیز در میان مردم حضور دارد و لکن او را نمی شناسند. قال الصادق علیه السلام: «يَجْعَلُ اللَّهُ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ الْخَلْقِ حِجَاباً يَرَوْنَهُ وَ لَا يَعْرِفُونَهُ»^(۱)

خداوند بین امام مهدی علیه السلام و خلق، پرده ای قرار می دهد که او را می بینند ولی نمی شناسند.

۲- غیبت حضرت یوسف علیه السلام از کودکی آغاز شد: ﴿وَ جَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَا بُشْرَىٰ هَذَا غُلَامٌ﴾^(۲)

غیبت حضرت مهدی علیه السلام نیز از دوران کودکی آغاز شد؛ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «لَا بَدَّ لِلْغُلَامِ مِنْ غَيْبَةٍ فَقِيلَ لَهُ وَ لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ يَخَافُ الْقَتْلَ»^(۳)

ناچار برای آن کودک (امام مهدی علیه السلام) غیبتی خواهد بود. پرسیده شد برای چه؟ فرمودند: از ترس کشته شدن.

۳- همانطوری که حضرت یوسف علیه السلام در زیبایی و بخشندگی شهره آفاق بود حضرت مهدی علیه السلام نیز دارای این دو ویژگی است؛ امام باقر علیه السلام می فرماید: «فِي صَاحِبِ هَذَا الْأَمْرِ أَرْبَعٌ سُنَنٌ مِنْ أَرْبَعَةِ أَنْبِيَاءٍ... وَ سُنَّةٌ مِنْ يَوْسُفَ فِي جَمَالِهِ وَ سَخَائِهِ»^(۴)

صاحب این امر (امام مهدی علیه السلام) با چهار پیامبر شباهت هایی دارد... شباهت او با یوسف در زیبایی و بخشندگی اوست.

۱. شیخ صدوق، کمال الدین ج ۲ ص ۳۵۰ باب ۳۳ ح ۴۶.

۲- یوسف، ۱۹. ۳- بحار / ۱۲ / ۹۵.

۴- منتخب الاثر / ۳۷۱.

۴- دلیل غیبت حضرت یوسف علیه السلام حسادت ورزی و ستم برادران بود که او را به چاه افکندند ﴿وَاجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ﴾^(۱)

یکی از حکمت‌های غیبت حضرت مهدی علیه السلام نیز ستم حاکمان ظالم و طاغوت‌ها است؛ امام صادق می‌فرماید: «إِنَّ لِلْقَائِمِ غَيْبَةً قَبْلَ أَنْ يَقُومَ قُلْتُ وَ لَمْ ذَلِكَ جُعِلَتْ فِدَاكَ؟ قَالَ يَخَافُ وَ أَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى بَطْنِهِ وَ عُنُقِهِ»^(۲)

قائم علیه السلام پیش از قیامش غیبتی دارد. عرض کردم فدایت شوم چرا؟ حضرت با اشاره به شکم و گردن مبارکشان فرمودند: از کشته شدن می‌ترسد.

۵- اهل کاروان حضرت یوسف علیه السلام را به بهای اندکی فروختند زیرا از ارزش آن آگاه نبودند: ﴿وَ شَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخِيسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَ كَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ﴾^(۳)

برخی از مسلمانان به دلیل عدم آگاهی از مقام و منزلت امام علیه السلام افتخار محبت و خدمت به آستان او را به بهای اندکی فروخته‌اند.

۶- حضرت یعقوب علیه السلام به هنگام غیبت فرزندش صبر نیکو نمود و از خداوند کمک خواست ﴿فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَ اللَّهُ الْمُسْتَعَانُ﴾^(۴)

شیعیان راستین در غیبت حضرت مهدی علیه السلام نیز صبر زیبا دارند و از خداوند کمک می‌طلبند.

۲- کمال الدین ۱۵۷/۲.

۴. یوسف، ۱۸.

۱- یوسف، ۱۵.

۳- یوسف، ۲۰.

۷- حضرت یعقوب از آمدن حضرت یوسف علیه السلام ناامید نگشت ﴿يَا بُنَيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يَوْسُفَ وَ اَخِيهِ وَ لَا تَيْأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللّٰهِ﴾ ^(۱) شیعیان راستین از آمدن حضرت مهدی علیه السلام نیز ناامید نیستند.

۸- برخی از برادران یوسف می خواستند حضرت یوسف را به قتل برسانند اما خداوند او را حفظ کرد: ﴿اُقْتُلُوا يَوْسُفَ اَوْ اطْرَحُوهُ اَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ اَبْيَكُم﴾ ^(۲) دشمنان اسلام نیز همیشه در صدد قتل حضرت مهدی بوده و هستند اما خداوند او را حفظ کرده است.

۹- حضرت یوسف در زمان غیبت دست از هدایت مردم برنداشت. به کسانی که از او تعبیر خواب خواستند قبل از تعبیر خواب آنها را موعظه نمود. ﴿يَا صَاحِبِي السَّجْنِ اَرْبَابٌ مُّتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ اَمِ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ ^(۳) حضرت مهدی علیه السلام نیز در زمان غیبت لحظه‌ای از هدایت مردم دست برنداشته است.

۱۰- برادران یوسف برای نجات خود به حضرت یوسف علیه السلام متوسل شدند ﴿يَا اَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسْنَا وَ اَهْلْنَا الضُّرُّ وَ جِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُّزْجَاةٍ فَاَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَ تَصَدَّقْ عَلَيْنَا اِنَّ اللّٰهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ﴾ ^(۴) مردم مسلمان نیز برای نجات خود از گرفتاریها باید به حضرت مهدی علیه السلام متوسل شوند.

۱۱- برادران یوسف زمانی به دیدار یوسف موفق شدند که همگان به صورت دسته جمعی به سوی او رفتند و اظهار نیاز کردند ﴿وَ جَاءَ اِخْوَةٌ

۲. یوسف، ۹.

۴. یوسف، ۸۸.

۱. یوسف، ۸۷.

۳. یوسف، ۳۹.

یوسف ﴿^(۱)﴾ برای دیدن جمال حضرت مهدی علیه السلام شیعیان همگی باید دعا کنند. حضرت مهدی علیه السلام در توقیع شریف خود به شیخ مفید می فرماید: «وَلَوْ أَنَّ أَشْيَاعَنَا وَفَقَّهُمُ اللَّهُ لَطَاعَتِهِ عَلَى اجْتِمَاعٍ فِي الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ إِلَيْهِمْ لَمَا تَأَخَّرَ عَنْهُمْ الْيَمَنُ بِلِقَائِنَا وَتَعَجَّلَتْ لَهُمُ السَّعَادَةُ بِمُشَاهِدَتِنَا» ^(۲)

اگر همه شیعیان ما که خداوند آنان را در فرمانبرداری یاری دهد، بر وفای به عهد و پیمانی که به ما بسته اند با هم یکدل می شدند، برکت زیارت و دیدار ما برایشان به تأخیر نمی افتاد و از سعادت دیدار ما بهره مند می گشتند.

۱۲- حضرت یوسف بعد از پشت سر نهادن مشکلات فراوان به اوج شکوه رسید. «وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَ خَرَّوَالَهُ سُجَّدًا» ^(۳) که پدر و مادر و برادرانش برای او خضوع کردند.

حضرت مهدی علیه السلام نیز بعد از تحمل مشکلات فراوان افزون بر شکوه معنوی همیشگی به شکوه ظاهری خواهد رسید. ﴿وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾ ^(۴)

۲. احتجاج، ۲/۲۰۶.

۱. یوسف، ۵۸.

۴. قصص، ۵. اقتباس از فصلنامه انتظار، ص ۱۱۸-۱۰۲.

۳. یوسف ۱۰۰

۱۶- سر تشبیه حکومت حضرت مهدی علیه السلام

به آب حیات بخش

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ﴾^(۱)

توضیح

در روایات آیه شریفه به ظهور حضرت مهدی علیه السلام تفسیر شده است از جمله امام باقر علیه السلام در تفسیر این آیه می فرماید: «نَزَلَتْ فِي الْإِمَامِ الْقَائِمِ علیه السلام يَقُولُ أَنْ أَصْبَحَ إِمَامَكُمْ غَائِبًا عَنْكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيْنَ هُوَ؟ فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِإِمَامٍ ظَاهِرٍ يَأْتِيكُمْ بِأَخْبَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَحَلَالِ اللَّهِ وَحَرَامِهِ ثُمَّ قَالَ وَاللَّهِ مَا جَاءَ تَأْوِيلُ هَذِهِ الْآيَةِ وَلَا بُدَّ أَنْ يَجِيئَ تَأْوِيلُهَا»^(۲).

این آیه درباره امامی نازل شده است که قیام به عدل الهی می کند که منظور حضرت مهدی علیه السلام است. اگر امام شما پنهان گردد و نمی دانید کجاست؟ چه کسی برای شما امامی می فرستد که اخبار آسمان ها و زمین و حلال و حرام خدا را برای شما شرح دهد. سپس فرمود: به خدا سوگند تأویل این آیه نیامده و سرانجام خواهد آمد.

۲. نورالثقلین ۵ / ۳۸۷.

۱. سوره ملک، آیه ۳۰.

روایات در این زمینه فراوان است و باید توجه داشت که همه از باب تطبیق است و به تعبیر دیگر آیه مربوط به آب جاری است که مایه حیات موجودات زنده است و باطن آیه مربوط به وجود امام و علم و عدالت جهان گستر او است که آن نیز مایه حیات جامعه انسانی است.

سرّ این که در آیه شریفه وجود مقدس حضرت مهدی علیه السلام و عصر حکومت ظهور او در آیه شریفه به آب حیات بخش تشبیه شده شاید به دلیل امور ذیل باشد:

۱. آب منشأ حیات موجودات است ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ﴾^(۱) حضرت مهدی نیز مایه حیات فکری و معنوی مسلمانان است در آخر الزمان عقل مردم کامل و اخلاق و رفتار آنها سالم می گردد. امام باقر علیه السلام فرمود: «إِذَا قَامَ قَائِمُنَا وَضَعَ يَدَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْعِبَادِ فَجَمَعَ بِهِ عُقُولَهُمْ وَ أَكْمَلَ بِهِ أَخْلَاقَهُمْ»^(۲) چون قائم علیه السلام ما قیام کند دستش را بر سر بندگان می گذارد و عقول آنها را متمرکز ساخته و اخلاقشان را به کمال می رساند.

۲. آب دارای طهارت و پاکی است. ﴿أَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا﴾^(۳) وجود مقدس آن حضرت دارای طهارت نفسانی است و منزّه از گناه و معصیت است چنانکه در زیارت جامعه می خوانیم: «عَصَمَكُمُ اللَّهُ مِنَ الزَّلَلِ وَ أَمَنَكُم مِّنَ الْفِتَنِ».

۲. بحار، ۵۲ / ۳۳۶.

۱. سوره انبیاء، آیه ۳۰.

۳. سوره فرقان، آیه ۴۸.

۳. آب مایه پاکیزگی و رفع آلودگی هاست. ﴿و يُنَزَّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُم بِهِ﴾^(۱) حضرت نیز مایه پاکیزگی و طهارت دلها است. در آن زمان کینه‌ها، حسادت‌ها، غرورها و سایر صفات رذیله اخلاقی از مسلمانان برطرف می‌شود.

قال علی علیه السلام: «لَوْ قَد قَامَ قَائِمُنَا... لَذَهَبَتِ الشُّحْنَاءُ مِنْ قُلُوبِ الْعِبَادِ». ^(۲) به هنگامی که مهدی علیه السلام قیام کند هر آینه کینه از دل‌های مؤمنان برطرف می‌شود. لازم به تذکر است که ذکر (شحناء) کینه از باب نمونه است نه منحصر به آن باشد بلکه سایر اوصاف زشت اخلاقی نیز از بین خواهد رفت.

۴. همان طوری که آب مایه برکت و خیر است ﴿لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ﴾^(۳) در عصر آن حضرت مردم از نعمتها و برکات الهی بهره‌مند می‌شوند که دیگر کسی نیازمند نخواهد بود. قال رسول الله صلی الله علیه و آله: «... يَتَنَعَّمُ أُمَّتِي فِيهِ نِعْمَةً لَمْ يَتَنَعَّمُوا مِثْلَهَا قَطُّ»^(۴)

قال رسول الله صلی الله علیه و آله: «يَخْرُجُ فِي آخِرِ أُمَّتِي الْمَهْدِيُّ يَسْقِيهِ اللَّهُ الْغَيْثَ وَ تَخْرُجُ الْأَرْضُ نَبَاتَهَا وَ يُعْطَى الْمَالَ صِحَاحاً...»^(۵)

در آخرالزمان (امام مهدی علیه السلام) ظهور می‌کند و خداوند به برکت او باران فرستاده و زمین گیاهانش را خارج می‌کند و او مال را بین مردم بطور مساوی تقسیم می‌کند.

۲. بحار الانوار، ۱۰/۱۰۱.

۴. منتخب الاثر ۴۷۳.

۱. سوره انفال، آیه ۸.

۳. سوره اعراف، آیه ۹۶.

۵. همان.

۵. همان طوری که آب رافع عطش خواهد بود و به وسیله آب مردم تشنه سیراب می گردند. ﴿لَأَسْقِيَنَّهُمْ مَاءً غَدَقًا﴾^(۱) در آن زمان به وسیله حکومت پر از عدل آن حضرت کسانی که تشنه عدالت او هستند بدین وسیله رفع عطش از آنان خواهد شد. «فَيَمْلَأُهَا عَدْلًا وَ قِسْطًا»^(۲)

۶. یکی از آثار و برکات آب این است که به وسیله آب زمین مرده زنده خواهد شد. ﴿وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا﴾^(۳) به وسیله حکومت آن بزرگوار نیز دین اسلام حیات مجدد می یابد و اختلاف و نزاع از ملل و اقوام و ادیان رخت برمی بندد.

امام صادق علیه السلام می فرماید: «فَوَاللَّهِ يَا مُفَضَّلُ لِيَرْفَعَنَّ عَنِ الْمِلَلِ وَالْأَدْيَانِ الْإِخْتِلَافَ وَ يَكُونَ الدِّينُ كُلَّهُ وَاحِدًا»^(۴)

چنان که این مطلب از آیه شریفه ﴿لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ﴾^(۵) نیز به خوبی استفاده می شود.

در دعای ندبه می خوانیم «... أَيْنَ الْمُدْخِرُ لِتَجْدِيدِ الْفَرَائِضِ وَ السُّنَنِ أَيْنَ الْمُتَخَيِّرُ لِإِعَادَةِ الْمِلَّةِ وَ الشَّرِيعَةِ أَيْنَ الْمُؤَمِّلُ لِأَحْيَاءِ الْكِتَابِ وَ حُدُودِهِ أَيْنَ مُحْيِي مَعَالِمِ الدِّينِ وَ أَهْلِهِ...»

... کجاست آن تجدید کننده فرایض و سنن اسلام که فراموش گردیده است. کجاست آنکه

۲. منتخب الاثر، ۲۴۷.

۴. بحار، ۴ / ۵۳.

۱. سوره جن، آیه ۱۶.

۳. سوره نحل، آیه ۶۵.

۵. توبه ۳۳

برای احیاء ملت و شریعت مقدس اسلام برگزیده شده و کجاست آنکه احیاء کتاب خدا و حدود آن از او انتظار می‌رود و کجاست آنکه آثار و جلوه‌های دین و اهل آن را حیات بخشد.

۷. آب مایه آرامش و محکم شدن دلهاست. ﴿وَيُنزَّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً... وَ لِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ﴾^(۱) در زمان حضرت مهدی علیه السلام نیز قلب مؤمنان نیز از آرامش خاصی برخوردار می‌شود و به وسیله ظهور آن حضرت قلب یاران آن امام علیه السلام محکم و آرام می‌گردد. امام صادق علیه السلام: «كَأَنَّ قُلُوبَهُمْ زُبُرَ الْحَدِيدِ».^(۲) قلب‌های یاران امام مهدی علیه السلام مانند پاره‌های آهن است.

۸. آب نعمت خداوند است ﴿وَ أَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً... وَ إِنْ تَعَدَّوْا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصَوْنَ﴾ وجود مقدس حضرت مهدی و حکومت عدالت گستر او نیز از نعمت‌های بزرگ الهی است. چنانکه به نعمت امامت در آیه شریفه ﴿وَ أَتَمَّمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي﴾^(۳) اشاره شده است.

۹. سرسبزی زمین به وسیله آب است. ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً﴾^(۴) سرسبزی و طراوت و شادابی مؤمنان نیز در زمان حضرت مهدی علیه السلام است زیرا مؤمنان از قید بندگی و بردگی استعمارگران آزاد می‌شوند. «قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «بِهِ (بالمهدی) يَخْرُجُ الذُّلُّ مِنْ أَعْنَاقِكُمْ»^(۵)

۱۰. آب نشانه خداوند است. ﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ... إِنْ فِي

۱. سوره انفال، آیه ۱۱.

۲. بحار، ۵۲/۳۰۸.

۳. مانده ۳.

۴. سوره حج، آیه ۶۳.

۵. بحار ۵۱/۵۷.

ذَٰلِكَ لَايَةٌ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُونَ ﴿١﴾

حضرت مهدی علیه السلام نیز نشانه خداوند است. در زیارت آل یاسین می خوانیم: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دَاعِيَ اللَّهِ وَ رَبَّانِيَّ آيَاتِهِ»

۱۱ - خداوند به وسیله آب رزق مردم را تأمین می کند:

﴿وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ﴾ (۲)

به وسیله حضرت مهدی علیه السلام نیز رزق مردم تأمین می شود چنانچه در دعای عدیله می خوانیم: «يُؤَمِّنُهُ رِزْقَ الْوَرَى»

۱۲ - خداوند به وسیله آب اقوام طغیانگر و ستمگر را نابود کرده است چنانکه قوم نوح علیه السلام و قوم فرعون به وسیله آب غرق شدند. ﴿مِمَّا خَطِيئَاتِهِمْ أُغْرِقُوا﴾ (۳) ﴿فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ﴾ (۴)

خداوند به وسیله حضرت مهدی علیه السلام نیز طغیانگران و گنهکاران را نابود می کند: «أَيْنَ مُبِيدُ أَهْلِ الْفُسُوقِ وَالْعِصْيَانِ وَالطُّغْيَانِ»

۲. بقره ۲۲

۴. انفال ۵۴

۱. نحل ۱۱ - ۱۰

۳. نوح ۲۵

۱۷- ارزش انتظار و وظایف منتظران

مفهوم انتظار

انتظار به حالت کسی گفته می شود که از وضع موجود ناراحت است و برای ایجاد وضع بهتر تلاش می کند مانند بیماری که انتظار بهبودی را می کشد یا پدری که در انتظار بازگشت فرزندش از سفر است یا تاجری که از وضع کساد بازار رنج می برد در این جا هر سه نفر از وضع موجود ناراحت اند و برای ایجاد وضع بهتر تلاش می کنند.

از نظر دین کسی منتظر است که از وضع جامعه ای که آلوده به گناه است رنج می برد و برای وضع بهتر تلاش می کند.

ارزش انتظار

این حقیقت مسلم است که آنچه مورد انتظار است هر چه مقدس تر باشد انتظارش نیز ارزنده تر خواهد بود. انتظار نوع مردم بر محور مسائل مادی و دنیوی دور می زند یکی منتظر گرفتن مدرک تحصیلی است یکی منتظر خرید مرکب سواری و دیگری منتظر خرید منزل وسیع و... گروه اندکی هم منتظر اصلاح جامعه از فساد و گناه هستند تا در پرتو اصلاح جامعه هر کس به حق طبیعی خود نائل شود و این هدف در زمان حضرت مهدی علیه السلام محقق می شود.

از این رو در روایات بهترین عبادت و عمل انتظار فرج معرفی شده است:

الف) قال رسول الله صلى الله عليه وآله: «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِنْتِظَارُ الْفَرَجِ»^(۱)

ب) قال الجواد عليه السلام: «أَفْضَلُ أَعْمَالِ شِيعَتِنَا إِنْتِظَارُ الْفَرَجِ»^(۲)

ابعاد انتظار

انتظار حکومت حضرت مهدی عجل الله از چند جهت عامل ارزش و کمال است:

الف) (اعتقادی) با انتظار فرج همواره اعتقاد به امام زمان عجل الله در میان مردم زنده می ماند.

ب) (سیاسی) کسی که منتظر حکومت عدل است حکومتهای ظالم و ستمگر را نمی پذیرد.

ج) (تربیتی و اخلاقی) کسی که منتظر است به مردم خیانت نمی کند، دروغ نمی گوید، غیبت نمی کند و...

د) (عرفانی) کسی می تواند منتظر فرج باشد که در تنگنا قرار گرفته باشد اگر کسی در تنگنا نباشد فرج برای او معنی ندارد مثل کسی که در زندان نیست بگوید من منتظر آزادی از زندان هستم. کسی که امام را شناخته دوری امام برای او سخت است و در تنگنا قرار گرفته و احساس می کند در فشار است لذا در دعای ندبه می گوید: «عَزِيزٌ عَلَيَّ اَنْ اَرَى الْخَلْقَ وَ لَا تُرَى»

۱. شیخ صدوق، کمال الدین ج ۱ ص ۲۸۷، باب ۲۵، ح ۶.

۲. شیخ صدوق، کمال الدین ج ۲ ص ۳۷۷، باب ۳۶، ح ۱.

برخی از وظایف منتظران

لف) پرهیزکاری و حسن خلق: قال الصادق علیه السلام: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَنْتَظِرْ وَ لِيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَ مَحَاسِنِ الْإِخْلَاقِ وَ هُوَ مُنْتَظِرٌ»^(۱)

هرکس می‌خواهد از یاوران حضرت قائم علیه السلام باشد، باید انتظار بکشد و در عین انتظار به تقوا و خوش خلقی رفتار نماید.

ب) محبت امام علیه السلام: «قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى»^(۲)

ج) دعا برای سلامتی امام علیه السلام: «أَكْثِرُوا الدُّعَاءَ بِتَعْجِيلِ الْفَرَجِ فَإِنَّ ذَلِكَ فَرَجُكُمْ»^(۳)

برای تعجیل در امر فرج بسیار دعا کنید پس به درستی که این دعا کردن برای شما فرج است.

د) اطاعت؛ قال الصادق علیه السلام: «هُمْ أَطَوَعَ لَهُ مِنَ الْأُمَّةِ لِسَيِّدِهَا»^(۴)

(یاران امام مهدی علیه السلام) در برابر فرمان امامشان از کنیز در برابر مولایش مطیع‌تر هستند.

ه) آمادگی نظامی: قال الصادق علیه السلام: «لِيَعِدَّنَّ أَحَدَكُمْ لَخُرُوجِ الْقَائِمِ وَ لَوْ سَهْمًا»^(۵)

۱. نعمانی، ص ۲۰۰. ۲. شوری، ۲۳.

۳. شیخ صدوق، کتاب الغیبه ص ۲۹۰. ۴. بحار، ۳۰۸/۵۲.

۵. شیخ صدوق، من لا یحضره الفقیه ج ۳ ص ۱۱۰ و کمال الدین ج ۲ ص ۵۱۴.

باید هر فردی از شما مسلمانان ولو با داشتن یک تیر (برای مبارزه با دشمنان او) آمادگی برای قیام آن حضرت علیه السلام داشته باشد.

و احساس ناراحتی از فراق امام: «اللَّهُمَّ إِنَّا نَشْكُوا إِلَيْكَ فَقَدْ نَبِئْنَا وَ غَيْبَةً وَ لَيْئْنَا»^(۱)

پروردگارا! ما از نبودن پیامبرمان و غیبت ولیمان به تو شکایت می‌کنیم.

«عَزِيزٌ عَلَيَّ أَنْ أَرَى الْخَلْقَ وَ لَا تُرَى»^(۲)

فضیلت منتظران

الف) قال الصادق علیه السلام: «يَا أَبَا بَصِيرٍ طُوبَى لَشِيعَةِ قَائِمِنَا الْمُتَنظِرُونَ لِظُهُورِهِ فِي غَيْبَتِهِ وَ الْمُطِيعِينَ لَهُ فِي ظُهُورِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ الَّذِينَ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ»^(۳)

ای ابا بصیر! خوش به حال شیعیان قائم ما که منتظر ظهور او در زمان غیبت و مطیع او در زمان ظهور هستند، آنها اولیاء خدا هستند که هیچ ترس و اندوهی ندارند.

ب) قال زین العابدین علیه السلام: «الْمُتَنظِرُونَ لِظُهُورِهِ أَفْضَلُ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ»^(۴)

منتظران ظهور امام مهدی علیه السلام بهترین انسان‌ها در هر زمان هستند.

۱. دعای افتتاح.

۲. دعای ندبه.

۳. بحار، ۱۵۰/۵۲.

۴. شیخ صدوق، کمال الدین ج ۲ ص ۲۵۷ باب ۳۳ ح ۵۴.

پاداش منتظران

الف) قال علی علیه السلام: «الْأَخِذْ بِأَمْرِنَا مَعَنَا غَدًا فِي حَظِيرَةِ الْقُدْسِ وَ الْمُتَنَظِّرُ لِأَمْرِنَا كَالْمُتَشَحِّطِ بِدَمِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» (۱)

کسی که پذیرای امر ما باشد فردا در حریم قدس با ماست و کسی که منتظر فرج باشد مانند کسی است که در راه خدا به خون خود آغشته گردد.

ب) قال الصادق علیه السلام: «مَنْ مَاتَ مِنْكُمْ وَ هُوَ مُتَنَظِّرٌ لِهَذَا الْأَمْرِ كَمَنْ هُوَ مَعَ الْقَائِمِ فِي فُسْطَاطِهِ... لَا بَلْ كَمَنْ قَارَعَ مَعَهُ بِسَيْفِهِ... لَا وَاللَّهِ إِلَّا كَمَنْ اسْتُشْهِدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ» (۲)

هر کس از شما در حال انتظار ظهور حاکمیت دین خدا بمیرد مانند کسی است که در خیمه قائم علیه السلام باشد. نه بلکه مانند کسی که در رکاب او با شمشیرش بجنگد. نه به خدا سوگند مانند کسی است که در رکاب پیامبر خدا شهید شده باشد.

۱۸- اوصاف منتظران حقیقی

گاهی برای برخی از مسلمانان این پرسش مطرح است که چرا بسیاری از افراد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله یا امام معصوم هر زمانی را زیارت کرده‌اند و لکن این توفیق زیارت برای ما نسبت به حضرت مهدی علیه السلام حاصل نشده است. مگر لیاقت ما کمتر از آنهاست و چرا آنها توفیق درک حضور پیامبر یا امام را داشته باشند و این سعادت نصیب ما نمی‌گردد که امام زمان خود را زیارت کنیم؟

پاسخ این پرسش نیازمند به ذکر یک مقدمه است و آن اینکه ملاک ارزش و معیار سعادت، شناخت حقیقی نسبت به امام علیه السلام است به تعبیر دیگر مادون نوع دیدن داریم ۱- دیدن ظاهری و طبیعی.

۲- دیدن باطنی و رؤیت حقیقی که از دومی به بصیرت تعبیر می‌شود. از سوی دیگر، دو عنوان در محاورات مطرح است: الف: شخص حقیقی، ب: شخصیت حقوقی.

با چشم ظاهری می‌توان شخص حقیقی را دید و با چشم باطنی می‌توان شخصیت حقوقی را مشاهده کرد.

با توجه به این مقدمه می‌گوئیم. بسیاری از مشرکان و منافقان در زمان رسول اکرم صلی الله علیه و آله شخص پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را دیدند اما شخصیت حقوقی او را ندیدند و به تعبیر دیگر آنها به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به چشم ظاهر نگاه می‌کردند اما

بصیرت و شناخت به عظمت رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نداشتند لذا قرآن کریم، به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: بت پرستان و مشرکان تو را نگاه می کنند اما فاقد بصیرت هستند. و به چشم ظاهری به شخص تو می نگرند اما از آنجا که فاقد بصیرت هستند شخصیت حقوقی تو را نمی نگرند.

﴿وَتَرِيَهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ﴾^(۱)

در مقابل بسیاری از افراد هستند که به چشم ظاهری امام زمان عجل الله فرجه را نمی بینند اما چون دارای عقل و فهم قوی هستند غیبت برای آنها همانند مشاهده و دیدن امام عجل الله فرجه است.

و این منتظران واقعی، گرچه شخص امام را نمی بینند اما شخصیت امام را به خاطر بصیرتی که دارند می بینند خلاصه اینکه اگر انسان دارای بصیرت نبود مشاهده برای او غیبت می شود و اگر دارای بصیرت بود غیبت برای او همانند مشاهده می گردد.

امام سجاد عجل الله فرجه به ابا خالد کابلی می فرماید: «إِنَّ أَهْلَ زَمَانٍ غَيْبَتِهِ الْقَائِلِينَ بِإِمَامَتِهِ وَ الْمُتَنْظِرِينَ لِظُهُورِهِ أَفْضَلُ مِنْ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ لِأَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى أَعْطَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ وَ الْأَفْهَامِ وَ الْمَعْرِفَةِ مَا صَارَتْ بِهِ الْغَيْبَةُ عِنْدَهُمْ بِمَنْزِلَةِ الْمَشَاهِدَةِ وَ جَعَلَهُمْ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ بِمَنْزِلَةِ الْمُجَاهِدِينَ بَيْنَ يَدَيِ رَسُولِ اللَّهِ بِالسَّيْفِ أَوْلِيكَ الْمُخْلِصُونَ حَقًّا وَ شِيعَتُنَا صِدْقًا وَ الدُّعَاةُ إِلَى دِينِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سِرًّا وَ جَهْرًا وَ قَالَ: «إِنْتِظَارُ الْفَرَجِ مِنَ أَعْظَمِ الْفَرَجِ»^(۲).

۱- اعتراف ۱۹۸۱.

۲- شیخ صدوق، کمال الدین ج ۱ ص ۳۱۹، باب ۳۱، ح ۲.

حضرت سجاد ع به ابا خالد کابلی فرمودند ای ابا خالد بدرستی که مردم زمان غیبت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه آنان که معتقد به امامت او هستند و در انتظار ظهور او به سر می‌برند با فضیلت‌ترین مردم همه زمانها هستند به خاطر اینکه خداوند متعال عقل و فهمی به آنان عنایت کرده که غیبت در نزد آنان بمنزله ظهور و مشاهده گشته است خداوند مردم آن زمان را به منزله کسانی قرار داده که در راه خدا و در پیشگاه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم با شمشیر جهاد و مبارزه می‌کنند آنان حقیقتاً افراد با اخلاص و شیعیان صادق مامی باشند و آنان دعوت کنندگان به سوی دین خدا بطور سرّی و علنی هستند و بعد حضرت فرمودند انتظار فرج از بزرگترین اعمال است.

نکته‌ها

- ۱- مردم عصر غیبت برترین مردم عصرها و نسلها هستند رمز این فضیلت بخاطر عقل و درک و فهم آنهاست که خداوند به آنان عنایت کرده است «أَعْطَاهُمْ مِنَ الْعُقُولِ وَ الْأَفْهَامِ».
- ۲- در صورتی این افراد برتر همه انسانها هستند که علاوه بر اعتقاد به امامت، منتظر ظهور امام عجل الله تعالی فرجه باشند چه بسا افرادی معتقد به امام غائب هستند اما منتظر ظهور او نیستند و لذا کاری که نشانگر انتظار باشد انجام نمی‌دهند مثل تهذیب نفس و خودسازی یا تهذیب و تزکیه دیگران.

۳- برتری مردم زمان غیبت به خاطر آن است که خداوند آن منتظران را بسزیه کسانی قرار داده است که در رکاب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله شمشیر می زنند و این مطلب بسیار روشن است که فضیلت شمشیر زدن آنهم در رکاب رسول اکرم صلی الله علیه و آله را به هر انسانی نمی دهند.

۴- منتظران واقعی آن حضرت دارای سه وصف ممتاز و سه ویژگی برجسته هستند.

(الف) مخلصان حقیقی. (ب) شیعیان راستین. (ج) دعوت کنندگان به دین خدا بطور آشکارا و پنهانی.

بنابر این کسانی که دارای اخلاص واقعی نیستند یا شیعیان غیر حقیقی هستند یا دعوت کنندگان به دین خدا نیستند بلکه دعوت کنندگان به خود هستند نه به خدا. این افراد منتظران امام زمان علیه السلام نخواهند بود.

۵- موضوع انتظار فرج از قبیل اعمال است نه از قبیل حالات و اوصاف و به تعبیر دیگر منتظر کسی نیست که فقط یک حالت نفسانی داشته باشد و بگوید من انتظار آمدن امام را دارم. بلکه منتظر کسی است که اعمال او صالح باشد و از گناه و معصیت پرهیز کند علاوه تلاش و کوشش کند تا مردم صالح شوند و اجازه گناه به مردم ندهد و در برابر گناه کار بایستد و با کسانی که می خواهند جامعه را به فساد بکشانند مبارزه کند لذا می فرماید انتظار فرج از بهترین اعمال است نه از بهترین حالات «انتظارُ الفرَجِ مِنْ أَعْظَمِ الْعَمَلِ».

از اینرو در حدیث دیگری حضرت صادق علیه السلام می فرماید: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ

يَكُونُ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَنْتَظِرْ وَلْيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ وَ مَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ وَ هُوَ مُنْتَظَرٌ»^(۱).

۱۹- اوصاف یاوران حضرت مهدی علیه السلام

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَ يُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ لَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَ اللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴾^(۲).

توضیح:

پس از بحث درباره منافقان، خداوند به عنوان یک قانون کلی به مؤمنان اخطار می دهد که اگر کسانی از شما از دین خدا بیرون رود زیانی به کسی و چیزی وارد نمی سازند زیرا خداوند در آینده جمعیتی را برای حمایت دین برمی انگیزد و اوصاف کسانی که باید این رسالت بزرگ را انجام دهند شرح می دهد:

۱- آنها عاشق خدا بوده و جز به خشنودی او نمی اندیشند.

(هم خدا آنها را دوست دارد و هم آنها خدا را دوست دارند) «يُحِبُّهُمْ وَ

يُحِبُّونَهُ»

۲- در برابر مؤمنان خاضع و فروتن هستند. «أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ».

۳- در برابر ستمکاران قدرتمند هستند. «أَعَزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ».

۴- جهاد در راه خدا برنامه همیشگی آنهاست. «يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ».

۵- ثابت قدم بوده و از ملامت کنندگان باکی ندارند. «وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ».

در پایان می فرماید: بدست آوردن این امتیازات (علاوه بر کوشش) مرهون

فضل الهی است که به هر کسی شایسته باشد داده می شود. ﴿ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ

مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾.

لازم به ذکر است که این اوصاف با یاران حضرت مهدی علیه السلام تطابق

کامل و روشنی دارد چنانچه در روایتی ذکر شده که این آیه شریفه در رابطه با

حضرت مهدی و اصحابش می باشد ^(۱).

گرچه مصادیق دیگری برای این آیه، مفسران فرموده اند.

در روایتی از امام صادق علیه السلام ^(۲) اوصافی برای یاران حضرت مهدی بیان

شده که با اوصاف مذکور در آیه هماهنگ است از جمله آن اوصاف.

۱- مجمع البیان، ۲/۸۰۲.

۲- عن ابی عبد الله علیه السلام : ... رجال كان قلوبهم زبر الحديد لا يشوبها شك في ذات الله اشد من الحجر لو

حملوا على الجبال لازلوها لا يقصدون براياتهم بلدة الا خربوها. كان على خيولهم العقبان يتمسحون

بسرج الامام علیه السلام يطلبون بذلك البركة و يحقون به يقونه بانفسهم في الحروب و يكفونه ما يريد فيهم.

رجال لا ينامون الليل لهم دوى في صلاتهم كدوى النحل يبيتون قياما على اطرافهم و يصبحون على

خيولهم، هم اطوع له من الامة لسيدها كان قلوبهم القناديل و هم من خشية الله مشفقون يدعون بالشهادة و

يتمنون ان يقتلوا في سبيل الله شعارهم «بالتارات الحسين» اذا ساروا يسير الرعب امامهم مسيرة شهر

يمشون الى المولى ارسالا بهم ينصر الله امام الحق. (بحار ۳۰۸/۵۲).

۱- قلب محکم

«رِجَالٌ كَانَتْ قُلُوبُهُمْ زُبْرَ الْحَدِيدِ».

۲- شناخت کامل خداوند

«لَا يَشُوبُهَا شَكٌّ فِي ذَاتِ اللَّهِ...» هرگز شک و تردید نسبت به خدا ندارند.

۳- خواستار برکت

«كَانَ عَلَى خِيُولِهِمُ الْعُقْبَانُ يَتَمَسَّحُونَ بِسَرَجِ الْإِمَامِ عليه السلام يَطْلُبُونَ بِذَلِكَ الْبَرَكَاتَةَ».

برفراز اسبهای خود دست بر زین اسب امام عليه السلام می کشند و تبرک می جویند.

۴- جان نثاری

... «يَحْفُونَ بِهِ يَقُونَهُ بِأَنْفُسِهِمْ فِي الْحُرُوبِ» پروانه وار شمع وجود امام عليه السلام را

در میان گرفته و او را با جانشان محافظت می کنند.

۵- شب زنده داری

«رِجَالٌ لَا يَنَامُونَ اللَّيْلَ لَهُمْ دَوِيٌّ فِي صَلَاتِهِمْ كَدَوِيِّ النَّحْلِ» مردان شب

زنده داری که شبها نمی خوابند و زمزمه نمازشان چون نغمه زنبوران از کندو به

گوش می رسد.

۶- اطاعت محض

«هُمْ أَطَوَعُ لَهُ مِنْ الْأُمَّةِ لِسَيِّدِهَا» آنها در برابر فرمان امامشان از برده مطیع،

مطیع ترند.

۷- قلب نورانی

«... كَانَتْ قُلُوبُهُمُ الْقَنَادِيلُ» گوئی دلهای آنها مشعل نورانی است.

۸- خدا ترسی

«وَهُمْ مِنْ خَشِيَةِ اللَّهِ مُشْفِقُونَ» آنها از ترس خدا نگرانند.

۹- شهادت طلبی

«يَتَمَنُونَ أَنْ يُقْتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ» آرزوی آنها کشته شدن در راه خداست.

۱۰- حق یاری

«بِهِمْ يَنْصُرُ اللَّهُ إِمَامَ الْحَقِّ» خداوند بوسیله آنها امام حق را یاری می کند.

۲۰- اطاعت، ویژگی بارز اصحاب حضرت مهدی علیه السلام

یکی از ویژگی های بارز اصحاب حضرت مهدی علیه السلام موضوع اطاعت و پیروی از دستورات آن بزرگوار است.

امام صادق علیه السلام می فرمایند: «وَهُمْ أَطَوَعَ لَهُ مِنَ الْأُمَّةِ لَسِيدِهَا»^(۱)

فرمانبری اصحاب حضرت مهدی از کنیز نسبت به مولای خود بیشتر است.

نکته قابل توجه در این حدیث آن است که یاران آن حضرت اطاعت می کنند نه عبادت، چرا که مسئله مهم درباره وظیفه انسان در زمان امام معصوم

خود اطاعت است نه عبادت. عبادت کنندگان در هر زمانی زیاد بوده‌اند اما اطاعت کنندگان اندک. در اینکه آیا عبادت و اطاعت به یک معناست یا دو معنای مختلف دارد می‌توان گفت: عبادت و اطاعت گرچه مفهوماً متغایر است، اما از نظر مصداق خارجی گاهی متحد است و گاهی مختلف، لذا به کسی که نمازش را می‌خواند و روزه‌اش را می‌گیرد و سایر فرایض دینی را بجا می‌آورد چنین کسی هم خدا را عبادت کرده و هم اطاعت کرده، زیرا عبادت به معنای حقیقی آن که تسلیم در برابر فرامین خداوند است عین اطاعت است از این رو در برخی از احادیث، بجا آوردن واجبات هم به عنوان اطاعت مطرح شده «لَا طَاعَةَ كَأَدَاءِ الْفَرَائِضِ»^(۱)

و هم به عنوان عبادت «لَا عِبَادَةَ كَأَدَاءِ الْفَرَائِضِ»^(۲)

از این دو حدیث می‌توان چنین نتیجه گرفت که در ارتباط با خداوند متعال عبادت و اطاعت به یک معنا است.

و لکن گاهی اطاعت و عبادت همانطوری که از نظر مفهومی تغایر دارند از نظر مصداق خارجی نیز اختلاف دارند به چند دلیل:

۱- اطاعت از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امام معصوم واجب است. اما عبادت آنها صحیح نیست زیرا عبادت مخصوص خداوند است. ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾

- ۲- قرآن کریم در توصیف مؤمنان و صف عبادت را جدای از سایر اوصاف بیان کرده . ﴿التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ...﴾^(۱)
- ۳- در حدیث قدسی است که خداوند می فرماید: من بهشت را برای کسی که عبادت و اطاعت کند آفریده‌ام. «خَلَقْتُ الْجَنَّةَ لِمَنْ عَبَدَنِي وَ اطَاعَنِي»^(۲) از این حدیث استفاده می شود که اطاعت غیر از عبادت است .
- ۴- امام معصوم علیه السلام می فرماید صبر بر طاعت برتر از شصت سال عبادت است. «الصَّبْرُ عَلَى الطَّاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ عِبَادَةِ سِتِينَ سَنَةً»^(۳)
- از این حدیث نیز استفاده می شود که پایداری بر طاعت مهم تر از عبادت است.
- ۵- جهت اینکه شیطان از درگاه خداوند رانده شد این بود که او اطاعت نکرد، نه اینکه عبادت نکرد زیرا حضرت علی علیه السلام می فرمایند: شیطان ۶ هزار سال خداوند را عبادت کرد «وَقَدْ عَبَدَ اللَّهُ سِتَّةَ آلَافِ سَنَةٍ»، لکن در برابر دستور خداوند متعال استکبار ورزید ﴿أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ﴾ .
- ۶- در جنگ احد مسلمانان از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله اطاعت نکردند و سنگر حفاظتی را رها کردند، قرآن کریم می فرماید: ﴿حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ وَ تَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَ عَصَيْتُمْ مِّنْ بَعْدِ مَا أُرِيكُمْ﴾^(۴).

۲. بحار ۲۲۷/۳۵

۴. آل عمران ۱۵۱

۱. توبه ۱۱۲

۳. بحار ۱۶/۷۶

۷- در زمان پیامبر اکرم مسلمانان نماز می خواندند و خدا را عبادت می کردند اما اطاعت از دستور خدا و پیامبر اکرم در همه زمینه ها نمی کردند و لذا هنگامی که دستور جهاد و جنگ داده می شد نوعاً به بهانه ای فرار می کردند و گاهی مجلس پیامبر را ترک می کردند.

﴿وَ إِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُوْرَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ هَلْ يَرِيكُمْ مِنْ أَحَدٍ ثُمَّ انصَرَفُوا﴾^(۱)

۸- جهت اینکه حضرت علی علیه السلام به مدت ۲۵ سال خانه نشین شد، آن بود که مسلمانان از دستور پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله اطاعت نکردند، با اینکه در غدیر خم او را کاملاً معرفی کرد و اطاعت او را بر همگان لازم دانست.

۹- جهت اینکه امیرالمؤمنین علیه السلام از بعضی اصحاب خود گلایه می کند و شدیداً آنها را مورد نکوهش قرار می دهد «یا أشباه الرجال و لا رجال»^(۲) آن بود که آنان از حضرت اطاعت نمی کردند.

۱۰- علت صلح امام حسن علیه السلام و علت عدم قیام برخی از امامان معصوم علیهم السلام در زمان خود این بود که مردم متأسفانه از آنان اطاعت نمی کردند گرچه خدا را به معنی ظاهری عبادت می کردند.

کوتاه سخن اینکه اطاعت از حق در مکتب اسلام، دارای ارزش است و نشانه شیعه حقیقی معرفی شده است، چه اینکه اطاعت از امام معصوم اطاعت از خداوند متعال است: «إِنَّمَا شِيعَتُنَا مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ»^(۳)

«مَنْ أَطَاعَنَا فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ»^(۴)

۲. نهج البلاغه خ ۲۷

۴. بحار ۲۷ / ۸۸

۱. توبه ۱۲۷

۳. بحار ۳۸ / ۱۲۹

۲۱- تحقق وعده الهی در زمان حضرت مهدی علیه السلام

﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لِيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لِيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي وَ لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَ مَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾^(۱)

شان نزول

هنگامی که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و مسلمانان به مدینه هجرت کردند و انصار با آغوش باز آن‌ها را پذیرا گشتند تمامی عرب بر ضد آن‌ها قیام کردند و آن چنان بود که آن‌ها ناچار بودند اسلحه را از خود دور نکنند. شب را با سلاح بخوابند و صبح با سلاح برخیزند (و حالت آماده باش دائم داشته باشند) ادامه این حالت بر مسلمانان سخت آمد بعضی این مطلب را آشکارا گفتند که تا کی این حالت ادامه خواهد یافت؟ آیا زمانی فرا خواهد رسید که با خیال آسوده شب استراحت کنیم و جز از خدا از هیچکس نترسیم؟ آیه فوق نازل شد و به آن‌ها بشارت داد.^(۲)

۲. تفسیر نمونه، ۱۴ / ۵۲۷، به نقل از اسباب النزول / ۱۶۳.

۱. نور / ۵۵.

توضیح

از آیه شریفه استفاده می شود که خداوند به گروهی از مسلمانان که دارای ایمان و عمل صالح هستند سه نوید داده است:

الف) استخلاف و حکومت روی زمین

ب) نشر آئین حق به طور اساسی و ریشه دار در همه جا که از کلمه (تمکین) استفاده می شود.

ج) از میان رفتن تمام اسباب خوف و ترس و وحشت و ناامنی.

و نتیجه این امور آن خواهد شد که با نهایت آزادی خدا را بپرستند و فرمان‌های او را گردن نهند و هیچ شریک و شبیهی برای او قائل نشوند و توحید خالص را در همه جا بگسترانند.

نکته‌ها

۱- این وعده الهی از آن کیست؟ مفسران اقوالی را بیان کرده‌اند:

الف) بعضی آن را مخصوص صحابه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله دانسته‌اند که با پیروزی اسلام در عصر پیامبر صاحب حکومت در زمین شدند (البته منظور از (ارض) تمام روی زمین نیست بلکه مفهومی است که به جزء و کل صدق می کند.

ب) بعضی مفهوم آن را چنان وسیع دانسته‌اند که این وعده را شامل تمام مسلمانانی که دارای این صفت‌اند می دانند.

ج) گروهی هم آن را اشاره به حکومت حضرت مهدی علیه السلام می دانند.

بدون شک آیه شامل مسلمانان نخستین می شود و بدون تردید حکومت حضرت مهدی علیه السلام که طبق عقیده مسلمانان اعم از شیعه و اهل تسنن سراسر روی زمین را پر از عدل و داد می کند همانطوری که ظلم همه جا را فرا گرفته باشد، مصداق کامل این آیه است ولی با این حال مانع از عمومیت مفهوم آیه نخواهد بود. (۱)

۲- مرحوم علامه طباطبایی درباره این آیه شریفه می فرماید:

این مجتمع پاک و پاکیزه با آن صفات و فضائلی که برای آن ذکر شده و با آن قداستی که دارد تا کنون تحقق نیافته است و هنوز چنین جامعه‌ای منعقد نگشته است از زمان بعثت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله تا کنون و اگر مصداق روشنی داشته باشد هر آینه منطبق به زمان ظهور حضرت مهدی علیه السلام می شود گرچه خطاب به جامعه صالح و شایسته است.

«و هذا المجتمع الطيب الطاهر على ما له من صفات الفضيلة والقداسة لم يتحقق و لم ينعقد منذ بعث النبي صلی الله علیه و آله الى يومنا هذا و ان انطبق فلينتطبق على زمن ظهور المهدي علیه السلام» (۲).

۳- در این که خلافت از طرف چه کسی و یا چه کسانی نصیب مؤمنان صالح می شود چند قول ذکر شده است:

الف) بعضی آن را اشاره به خلافت آدم و داود و سلیمان دانسته‌اند به دلیل این که خداوند درباره آدم علیه السلام می‌فرماید: ﴿أَنْتَ جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً﴾^(۱) و درباره داود علیه السلام می‌فرماید: ﴿يَا دَاوُدَ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ﴾^(۲) و سلیمان علیه السلام وارث حکومت داود شد.^(۳)

ب) مرحوم علامه طباطبایی وجه فوق را بعید شمرده است، زیرا تعبیر ﴿الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ در مورد پیامبران در قرآن به کار نرفته است و می‌فرماید منظور از خلفای قبل از ایشان، مؤمنین از امت‌های گذشته خواهد بود که خداوند کفار و منافقان را هلاک کرد و مؤمنین خالص آنها را نجات داد، مانند قوم نوح و هود و صالح و شعیب.^(۴)

ج) این آیه اشاره به بنی اسرائیل دارد که با ظهور موسی علیه السلام و درهم شکسته شدن قدرت فرعون و فرعونیان مالک روی زمین شدند چنان که در سوره اعراف می‌فرماید:

﴿وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا﴾^(۵).

مرحوم علامه طباطبایی رحمه الله این وجه را نیز مردود می‌داند زیرا آیه شریفه از مردمی خبر می‌دهد که بعد از ارث بردن زمین، اجتماعی صالح تشکیل دادند و

۲. سوره ص، آیه ۲۶.

۴. المیزان ۱۵ / ۱۶۴.

۱. سوره بقره، آیه ۳۰.

۳. سوره نمل، آیه ۱۶.

۵. نمونه، ۱۴، ۵۲۹.

قوم بنی اسرائیل بعد از نجاتشان از فرعون و لشکرش هرگز از کفر و فسق خالص نگشتند و مصداق ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ نشدند. (۱)

۴- نکره در سیاق نفی (شیئاً) در جمله «يَعْبُدُونَنِي وَ لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْءٍ» دلالت دارد بر نفی شرک علی الاطلاق و عبادت خالص برای خداوند چنانکه عبادت خالص هدف نظام آفرینش است. «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ» (۲)

۵- ایمان و عمل صالح عامل خلافت روی زمین

از این آیه شریفه استفاده می شود که ایمان و عمل صالح عامل برای خلافت و حکومت بندگان صالح بر روی زمین می شود و در قرآن کریم آثار و برکات فراوانی برای ایمان و عمل صالح بیان شده است و لذا در بسیاری از آیات قرآن ایمان و عمل صالح در کنار هم واقع شده اند به گونه ای که نشان می دهد این دو جدائی ناپذیرند و راستی هم چنین است زیرا ایمان و عمل صالح مکمل یکدیگرند. ایمان اگر در اعماق جان نفوذ کند حتما شعاع آن در اعمال انسان خواهد تابید و عمل او را عمل صالح می کند مانند چراغ پر نوری که در درون اتاقی برافروزد، اشعه آن از تمام پنجره ها و دریچه ها به بیرون می تابد و چنین است چراغ پرفروغ ایمان که در قلب انسان روشن می شود و شعاعش از چشم و گوش و زبان و دست و پای او آشکار می گردد. (۳)

۲. ذاریات، آیه ۵۶.

۱. المیزان ۱۵ / ۱۶۴

۳. نمونه ۱ / ۱۴۱.

۶- بشارت به حاکمیت مسلمانان در زمان حضرت مهدی علیه السلام

قال: و روى العياشى باسناده عن على بن الحسين عليهما السلام انه قرأ هذه الآية و قال: هُمْ وَاللّٰهُ شِيعَتُنَا اَهْلَ الْبَيْتِ يَفْعَلُ اللّٰهُ ذٰلِكَ بِهٖمْ عَلٰى يَدٰى رَجُلٍ مِّنَّا وَ هُوَ الْمَهْدٰى هَذِهِ الْاُمَّةُ... (۱)

مرحوم طبرسی بعد از نقل روایت می گوید بنابراین آیه شریفه متضمن بشارت حاکمیت مسلمانان در زمان قیام حضرت مهدی علیه السلام خواهد بود.

«و ذکر ابوعلی الطبرسی رحمته الله: ان المروى عن اهل البيت عليهم السلام ان هذه الآية نزلت

فی المهدى من آل محمد عليهم السلام

از علی بن الحسین علیه السلام نقل شده که آن حضرت بعد از قرائت آیه ﴿وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مِنْكُمْ﴾ فرمود: قسم به خداوند آنان شیعیان ما اهل بیت هستند که خداوند به سبب مردی از خاندان من که مهدی این امت است آنان را خلیفه روی زمین قرار خواهد داد.

۷- تخلف ناپذیری وعده الهی

خداوند در این آیه وعده داده که افرادی که دارای ایمان و عمل صالح هستند در زمین حاکم شوند و در امنیت به سر ببرند و این وعده الهی امری است که محقق خواهد شد و وعده خداوند چون حق است تخلف ناپذیر است ﴿وَعَدَ اللّٰهُ حَقًّا وَ مَنْ اٰصَدَقُ مِنَ اللّٰهِ قِيْلًا﴾ (۲)

۱. مجمع البیان، ج ۷/ ۱۵۲؛ نور الثقلین، ۳/ ۶۲۵. ۲. سوره نساء، آیه ۱۲۲.

۲۲- حاکمیت مستضعفان در زمان

ظهور حضرت مهدی علیه السلام

﴿وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ وَنُكِنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِي فِرْعَوْنَ وَ هَامَانَ وَ جُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ﴾^(۱)

توضیح: در این دو آیه خداوند اراده و مشیت خود را درباره مستضعفان در پنج امر بیان می‌کند:

۱. ما می‌خواهیم آن‌ها را مشمول نعمت‌های خود کنیم ﴿وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ...﴾
۲. ما می‌خواهیم آن‌ها را پیشوایان نمائیم. ﴿وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً﴾
۳. ما می‌خواهیم آن‌ها را وارثان حکومت جباران قرار دهیم ﴿وَنَجْعَلَهُمُ

الْوَارِثِينَ﴾

۴. ما حکومت قوی و پابرجا به آن‌ها می‌دهیم ﴿وَنُكِنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ﴾
۵. آنچه را دشمنان از آن بیم داشتند و تمام نیروهای خود را بر ضد آن بسیج کرده بودند به آن‌ها نشان دهیم. ﴿وَنُرِي فِرْعَوْنَ وَ هَامَانَ... مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ﴾

نکته‌ها

۱. آیه شریفه بیانگر حاکمیت مستضعفان و پیروزی حق بر باطل است و آینده روشنی را برای مسلمانان ترسیم می‌کند زیرا به صورت یک قانون کلی و به شکل فعل مضارع و مستمر بیان شده است ﴿نرید﴾ و این پیروزی نمونه‌های مختلفی داشته و دارد:

الف) حکومت بنی اسرائیل ب) حکومت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

ج) حکومت حضرت مهدی علیه السلام

۲. مستضعف به معنی کسی است که او را به ضعف کشانده‌اند که انواعی دارد. فکری، سیاسی، اقتصادی، اخلاقی، اعتقادی و در قرآن در پنج مورد سخن از مستضعفین به میان آمده که بیشتر تکیه بر مستضعف سیاسی و اخلاقی است.

۳. امامت و رهبری جامعه بشری از نعمت‌های بسیار بزرگ و با ارزش الهی است که در این آیه شریفه از امامت تعبیر به (مَنْت) شده که از کلمه (نمَنْ) استفاده می‌شود و در آیه ۳ سوره مائده تعبیر نعمت به کار رفته است: ﴿وَأَتَمَّمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي﴾

۴. در قرآن کریم منت درباره سه موضوع اساسی بیان شده است:

الف) هدایت: ﴿لَا تَمَنُّوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ

لِلْإِيمَانِ﴾^(۱)

ب) نبوت: ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا﴾^(۱)
 ح) حاکمیت مستضعفان: ﴿وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعِفُوا فِي الْأَرْضِ﴾^(۲)

۵. سلمان می گوید: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به من فرمود: خداوند نبی و رسولی را مبعوث نساخته مگر این که دوازده نقیب^(۳) برای او قرار داده. سپس پیامبر نام های امامان را ذکر نمود تا این که به نام حضرت مهدی علیه السلام رسید و فرمود: آن حضرت تأویل آیه ﴿وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ...﴾ است. سلمان گوید: بعد از شنیدن این حدیث من از خدمت پیامبر برخاستم و هیچ باک نداشتم که به ملاقات مرگ روم یا مرگ به سراغ من بیاید.^(۴)

۶. مفضل بن عمر می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نگاهی به علی و حسن و حسین علیهم السلام نمود و گریه کرد و خطاب به آنان فرمود: شما مستضعفان بعد از من خواهید بود. مفضل گوید: به امام عرض کردم مقصود از این سخن چیست؟ حضرت فرمود: منظور امامان بعد از من هستند. امام علیه السلام آیه شریفه ﴿وَتُرِيدُ...﴾ را قرائت فرمود سپس فرمود: این آیه درباره ما امامان تا قیامت جریان دارد.^(۵)

۱. سوره آل عمران، آیه ۱۶۴. ۲. سوره قصص، آیه ۵.

۳. نقیب کسی است که از اوضاع قوم مطلع است. ۴. دلایل الامامة، ص ۲۳۷.

۵. الامام المهدی فی القرآن و السنة، ۳۳۶.

۷. امام باقر و امام صادق علیهما السلام فرمودند: این آیه مخصوص به صاحب الامر است که در آخر الزمان ظهور می کند که تمام جباران و منتظران و سرکشان را نابود می کند و شرق و غرب زمین را مالک می گردد و زمین را پر از عدل می کند همان طوری که پر از ظلم شده است. ^(۱)

۸. حکیمه گوید: به هنگام ولادت مهدی علیه السلام سوره توحید و قدر و آیه الکرسی را بر مادرش قرانت کردم. مهدی نیز از درون شکم مادر به من پاسخ داد. وقتی به دنیا آمد رو به قبله سر به سجده نهاد پدرش او را در آغوش گرفت و فرمود به اذن خداوند سخن بگو. او بعد از پناه بردن به خداوند بسم الله الرحمن الرحیم گفت و آیه ﴿و نُرید...﴾ را تلاوت کرد و بعد از آن درود بر پیامبر و علی و فاطمه و امامان یکی پس از دیگری فرستاد و روی بازوی راست او آیه شریفه ﴿و جَاءَ الْحَقُّ وَ زَهَقَ الْبَاطِلُ...﴾ منقوش بود. ^(۲)

در روایت دیگری آمده که حکیمه گوید امام عسکری علیه السلام در شب نیمه شعبان به من فرمود: افطار نزد ما بمان زیرا امشب خداوند به وسیله حاجت خود بر خلقش که خلیفه بعد از من است، تو را مسرور خواهد کرد و همین طور هم شد. ^(۳)

۹. قال علی علیه السلام «لَتَعَطِفَنَّ الدُّنْيَا عَلَيْنَا بَعْدَ شِمَاسِهَا عَطْفَ الضُّرُوسِ عَلَيَّ وَ لَدِهَا وَ تَلَى عَقِيبَ ذَلِكَ ﴿و نُرید...﴾»

۲. صراط المستقیم ۲ / ۲۰۹

۱. الامام المهدی فی القرآن و السنة، ۳۳۷.

۳. بحار الانوار، ۱۷ / ۵۱.

دنیا پس از طغیان و چموشی مانند شتری که از دادن شیر به بچه اش خودداری می کند، به ما روی می آورد. سپس آیه ﴿وَأَنْزِلُكُمْ...﴾ را تلاوت فرمود. (۱)

۱۰. قال علی علیه السلام فی قوله تعالی: ﴿وَأَنْزِلُكُمْ...﴾ قال: «هُم أَلْ مُحَمَّدِ يَبْعَثُ مَهْدِيَّهُمْ بَعْدَ جُهْدِهِمْ فَيُعِزُّهُمْ وَ يُذِلُّ عَدُوَّهُمْ» (۲)

حضرت علی علیه السلام می فرماید: این گروه آل محمد هستند خداوند مهدی آنها را بعد از زحمت و سختی که بر آنها وارد می شود برمی انگیزد و به آنها عزت می دهد و دشمنان آنها را ذلیل و خوار می کند.

۲۳- صالحان وارث حکومت در زمان حضرت مهدی علیه السلام

﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾ (۳)
توضیح: آیه شریفه دلالت بر این معنا دارد که حکومت زمین از آن بندگان صالح خداوند خواهد بود. لذا می فرماید به تحقیق ما در زبور بعد از ذکر چنین نوشتیم که سرانجام بندگان صالح من وارث (حکومت) زمین خواهند شد.
(ارض) به مجموع کره زمین گفته می شود و سراسر جهان را شامل می گردد مگر این که قرینه خاصی در کار باشد. کلمه (ارث) چیزی است که

۲. شیخ طوسی، کتاب الغیبه ص ۱۸۴.

۱. مجمع البیان، ۷/ ۲۳۹.

۳. انبیاء، ۱۰۵.

بدون معامله و داد و ستد به کسی منتقل شود و گاهی در قرآن کریم (ارث) به تسلط و پیروزی یک قوم صالح بر قوم ناصالح گفته شده چنان که می فرماید:

﴿وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبَهَا﴾^(۱)

در بعضی از روایات صریحاً این آیه تفسیر به یاران حضرت مهدی علیه السلام شده است: چنان که در روایتی امام باقر علیه السلام می فرماید: بندگان صالحی را که خداوند در این آیه به عنوان وارثان زمین یاد می کند یاران مهدی علیه السلام در آخر الزمان هستند. و نیز مرحوم طبرسی ذیل آیه شریفه می فرماید: «هُم اصْحَابُ الْمَهْدِيِّ فِي آخِرِ الزَّمَانِ وَ يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ مَا رَوَاهُ الْخَاصُّ وَ الْعَامُّ عَنِ النَّبِيِّ لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ وَاحِدٌ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ حَتَّى يَبْعَثَ رَجُلًا صَالِحًا مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَ عَدْلًا كَمَا مِلْتُمْ ظُلْمًا وَ جَوْرًا»^(۲).

نکته‌ها

- ۱- در این که منظور ذکر و زبور چیست اقوالی بیان شده از جمله:
 - الف) (زبور) مطلق کتب نازل بر انبیاء (ذکر) ام‌الکتاب و لوح محفوظ.
 - ب) (زبور) کتب نازل بعد از تورات (ذکر) تورات.
 - ج) (زبور) زبور داود علیه السلام (ذکر) تورات یا قرآن کریم. و کلمه (من بعد) به معنای (من قبل) است.

لکن هیچ دلیلی بر این اقوال وجود ندارد و ظاهر این است که مقصود از زبور همان زبوری است که بر داود علیه السلام نازل شد به دلیل ﴿وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا﴾. و مقصود از ذکر کتاب تورات است زیرا به تورات (ذکر) اطلاق شده به دلیل آیه ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ وَ هَارُونَ الْفُرْقَانَ وَ ضِيَاءً وَ ذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ﴾^(۱).

و تعبیر (من بعد) حقیقی است زیرا نزول زبور بعد از تورات بوده است.

۲- صلاح گاهی به عمل منسوب است مانند ﴿فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا﴾. گاهی به خود انسان منسوب است مانند: ﴿وَ أَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَ الصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَ إِمَائِكُمْ﴾. و صلاح به معنی لیاقت است و برای عمل صالح در قرآن تعریفی نشده اما آثاری برای آن بیان شده از جمله چیزی است که اعتقاد پاکیزه را بالا می برد ﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمَ الطَّيِّبُ وَ الْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ﴾ یا این که لیاقت پاداش را دارد، ﴿ثَوَابٌ اللهُ خَيْرٌ لِّمَنْ أَمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحًا﴾^(۲).

۳- صالح دارای درجات و مراتب است. لذا دو گونه تعبیر برای حضرت ابراهیم علیه السلام بیان شده. در سه مورد قرآن کریم به طور قطع می فرماید: حضرت ابراهیم از صالحان است ﴿وَ إِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ﴾^(۳) در عین حال از زبان حضرت ابراهیم چنین نقل می کند که تقاضای ملحق شدن به صالحان را دارد ﴿رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَ الْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ﴾^(۴).

۱. سوره انبیاء، آیه ۲۸. المیزان ۱۴ / ۲۹۲، مجمع البیان، ۷ / ۶۶.

۲. سوره رعد، آیه ۲۲.

۳. سوره بقره، آیه ۱۳۸؛ سوره عنکبوت، آیه ۲۷، سوره نحل آیه ۱۲۲.

۴. سوره شعرا، آیه ۸۱.

از این بیانات روشن می شود که صلاح و صالح مراتب و درجات دارد چرا که ابراهیم علیه السلام تقاضای درجه بالاتر از صلاح را دارد و می خواهد به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ملحق شود. چون پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از صالحان برتر خواهد بود چنان که قرآن می فرماید: ﴿إِنَّ وَلِيَ اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ﴾^(۱) و لذا ابراهیم علیه السلام تقاضا می کند به پیامبر ملحق شود.

حال که روشن شد صالح دارای مراتب و درجات است می توان گفت که کسانی وارث حکومت زمین در زمان حضرت مهدی علیه السلام خواهند شد «یَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ» که به درجات برتر از صلاح و شایستگی رسیده باشند و به تعبیر دیگر هر کسی این لیاقت را ندارد که وارث زمین شود بلکه انسانهایی که از جهت اعتقاد و عمل و اخلاق شایستگی داشته باشند.

۲۴- حضرت مهدی علیه السلام مظهر عدل پروردگار

قرآن کریم می فرماید خداوند متعال دارای اسماء و اوصاف نیک است خداوند را به آنها بخوانید ﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا﴾^(۲). منظور از اسماء حسنی صفات مختلف پروردگار متعال است که همگی

۲- اعراف / ۱۸۰.

۱. سوره اعراف، آیه ۱۹۶، المیزان ۱ / ۳۰۴.

نیک و حسنی است مانند عالم، قادر، رازق، عادل، جواد، کریم، رحیم، رؤف و مانند آن.

مقصود از خواندن خدا به این نامها تنها به این نیست که این الفاظ را بر زبان جاری کنیم و مثلاً بگوئیم یا قادر یا عالم یا رحیم. بلکه لازم است این صفات را تا اندازه‌ای که امکان پذیر است در وجود خودمان پیاده کنیم.

حضرت صادق علیه السلام در تفسیر آیه شریفه می فرماید: ﴿نَحْنُ وَ اللَّهُ الْأَسْمَاءُ

الْحُسْنَى﴾ (۱)

به خدا سوگند ما اسمای حسنی خداوند هستیم. این سخن اشاره به آن است که پرتو نیرومندی از آن صفات الهی در وجود ما منعکس شده است شناخت ما به شناخت ذات پاکش کمک می کند یکی از اوصاف ذات پاک خداوند قائم به قسط و عدالت است چنانکه می فرماید: ﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَ الْمَلَائِكَةُ وَ أُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ...﴾ (۲) خدا که همواره به عدل قیام دارد گواهی می دهد که جز او هیچ معبودی نیست و فرشتگان او دانشوران نیز گواهی می دهند.

حضرت مهدی علیه السلام مظهر اوصاف و اسماء حسنی خداوند از جمله مظهر قائم به قسط است یعنی وقتی قیام نماید موضوع قسط و عدالت را در تمام زمین پیاده می نماید.

۲. ال عمران / ۱۸.

۱. شیخ کلینی، کافی، ج ۱، ص ۱۴۳ ح ۴.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرمایند: «لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ وَاحِدٌ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ حَتَّى يَبْعَثَ رَجُلٌ مِنْ عِترَتِي إِسْمُهُ إِسْمَى يَمَلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا وَ قِسْطًا كَمَا مُلِئَتْ ظُلْمًا وَ جَوْرًا»^(۱).

نکته‌ها

۱- تفاوت عدالت با قسط: عدالت به این معناست که انسان حق هر کسی را بپردازد و نقطه مقابلش آن است که انسان ستم کند و حقوق افراد را از آنها دریغ دارد ولی قسط مفهومش آن است که حق کسی را به دیگری ندهد و تبعیض روا ندارد و نقطه مقابلش آن است که حق کسی را به دیگری بدهد. البته این دو کلمه هنگامی که در ردیف هم ذکر می شود معنای آن مختلف است و لکن زمانی که جدا از یکدیگر استعمال می شوند تقریباً مساوی است و به معنای رعایت اعتدال در همه چیز و همه کار و همه چیز را به جای خویش قرار دادن می باشد.^(۲)

۲- اجرای قسط و عدل از اهداف انبیاء:

قرآن کریم یکی از اهداف مهم بعثت انبیاء الهی را اجرای قسط و عدل در جامعه می داند لذا می فرماید: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَ مَنَافِعُ لِلنَّاسِ...﴾^(۳)

۲. تفسیر نمونه ۱۴۳/۶.

۱. مجمع البیان ۱۰۶:۷.

۳. حدید ۲۵.

این آیه شریفه در حقیقت به یکی از اهداف فرستادن پیامبران اشاره می‌کند زیرا می‌دانیم انبیاء اهداف مختلفی داشتند.

الف) تعلیم و تربیت

﴿يُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾^(۱)

ب) شکستن زنجیرهای اسارت

﴿وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ﴾^(۲)

ج) تکمیل ارزشهای اخلاقی

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: ﴿بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ﴾^(۳)

و بالاخره هدف دیگر اقامه قسط و عدل است که در آیه شریفه بدان اشاره شده است. و به این ترتیب اهداف بعثت انبیا را در هدفهای فرهنگی و اخلاقی و اجتماعی می‌توان خلاصه کرد.

۳- نکته قابل توجه در آیه شریفه ﴿لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾ این است که از خود جوشی مردم سخن می‌گوید نمی‌فرماید هدف این بوده که انبیاء انسانها را وادار به اقامه قسط کنند بلکه می‌فرماید هدف این بوده که مردم مجری قسط و عدل باشند. یعنی مردم چنان ساخته و تربیت شوند که خود مجری عدالت گردند.

۲- ۱۵۷، اعراف.

۱- جمعه / ۲.

۳- بحار / ۷۱ / ۳۷۳.

ولی از آنجا که در یک جامعه انسانی هر قدر سطح اخلاق و اعتقاد و تقوا بالا باشد.

باز افرادی پیدا می شوند که سر به طغیان و گردن کشی بر می دارند و مانع اجرای عدالت خواهند بود لذا موضوع نزول آهن را که در آن قوت شدیدی است و منافی برای مردم دارد مطرح کرده است.

حضرت مهدی علیه السلام که وارث انبیا و اولیاء الهی است به تمام معنی به هنگام قیام خود این هدف و الای پیامبران الهی را که اجرای قسط و عدل است جامه عمل می پوشد و عینیت می بخشد.

۴- از دیدگاه قرآن کریم عدالت نزدیکترین راه به تقوی و پرهیزکاری است
﴿إِعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى﴾^(۱)

لذا به همه انسانها دستور می دهد که موضوع عدالت را در همه جوانب زندگی و در همه اعمال رعایت کنند ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ﴾^(۲) که به قسمتی از آن اشاره می شود.

۱- عدالت در مسائل اقتصادی

﴿أَوْفُوا الْكَيْلَ وَ الْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ﴾^(۳)

۲- عدالت در مسائل قضائی

﴿وَ إِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾^(۴)

۲- نحل ۹۰.

۴- مائده ۴۲.

۱- مائده ۸.

۳- انعام ۵۲.

۳- عدالت در گواهی دادن

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ ﴾. (۱)

۴- عدالت در مسائل اجتماعی

﴿ وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَت إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا ﴾. (۲)

۵- عدالت در سرپرستی یتیمان

﴿ وَإِنْ تَقَوْمُوا لِلْيَتَامَى بِالْقِسْطِ ﴾. (۳)

۶- عدالت در مسائل خانوادگی

﴿ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً ﴾. (۴)

۷- عدالت در تنظیم اسناد تجاری

﴿ وَ لِيَكْتُبَ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ ﴾. (۵)

۸- عدالت در املاء

﴿ أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ ﴾. (۶)

۹- عدالت در سخن گفتن

﴿ وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى ﴾. (۷)

۲- حجرات ۹

۴- نساء ۳

۶- بقره ۲۸۲

۱- مائده ۸

۳- ۱۲۷ نساء

۵- بقره ۲۸۲

۷- انعام ۱۵۲

۱۰- عدالت با کفاری که با مسلمانها سر جنگ ندارند

﴿لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَ لَمْ يُخْرِجُواكُم مِّن دِيَارِكُمْ إِن تَبَرَّوهُمْ وَ تَقْسَطُوا إِلَيْهِمْ﴾ (۱)

۲۵- چهارده پرسش و پاسخ کوتاه

۱- آیا کودک نابالغ می تواند امام شود؟ آری همانطوری که خداوند حضرت عیسی علیه السلام را در کودکی به مقام شامخ نبوت رساند ﴿قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ اتَانِي الْكِتَابَ وَ جَعَلَنِي نَبِيًّا وَ جَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَمَا كُنْتُ...﴾ (۲)

۲- آیا ممکن است انسان عمر او بیش از عمر طبیعی شود؟ آری حضرت نوح علیه السلام ۹۵۰ سال فقط زمان رسالت او طول کشید ﴿فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا﴾ (۳)

از نظر قرآن کریم حضرت عیسی علیه السلام زنده است، او به آسمانها عروج کرده است ﴿بَل رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ﴾ (۴)

و از احادیث استفاده می شود که در زمان غیبت حضرت مهدی علیه السلام به زمین می آید و به او اقتدا می کند.

۲. مریم، ۳۱.

۴. مریم، ۱۵۸.

۱- ممتحنه ۸.

۳. عنکبوت، ۱۴.

۳- آیا حضرت مهدی علیه السلام همسر و فرزند دارد؟ از برخی شواهد می توان استفاده کرد که فرزند دارد مرحوم محدث قمی می گوید: چگونه می شود که امام علیه السلام سنت بزرگ جدّ بزرگوار خود را ترک کند؟ از برخی دعاها روشن می شود که امام دارای فرزندان است.

«وَصَلِّ عَلَىٰ وَلِيِّكَ وَوَلَاةِ عَهْدِهِ وَ الْأَئِمَّةِ مِنْ وُلْدِهِ وَ مُدِّ فِي أَعْمَارِهِمْ وَ زِدْ فِي أَجَالِهِمْ»^(۱)

در زیارت امام علیه السلام که در عصر روز جمعه وارد شده چنین می خوانیم: «یا مولای یا صاحب الزمان صلوات الله علیکم و علی اهل بیتک هذا یوم الجمعة صلوات الله علیکم و علی اهل بیتک الطاهیرین»^(۲)

۴- پیروزی امام علیه السلام بر دشمنان و تسخیر جهان با اعجاز صورت می گیرد یا با اسباب مادی و طبیعی؟

پاسخ: هر دو ممکن است یعنی هم از ابزار طبیعی بهره بگیرد و هم به طریق اعجاز و به امداد و نصرت الهی پیروز گردد چنانکه پیشرفت و پیروزی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به هر دو صورت بود.

۵- دجال کیست؟ مرد یا مردان فریبکاری هستند که در آخر الزمان برای منحرف ساختن مردم از توحید و حق و عدالت به فعالیت می پردازند و حضرت مهدی علیه السلام او را نابود می کند.^(۳)

۱. شیخ طوسی، کتاب الغیبه ص ۲۲۷ و مصباح کفعمی ص ۵۴۸.

۲. نجم الثاقب، ۲۲۴.

۳. تفسیر نمونه ۴۰۲/۲۱.

۶- سفیانی کیست؟ مردی آموی و از نسل یزید بن معاویه و از پلیدترین مردم است و با خاندان نبوت و امامت دشمنی ویژه‌ای دارد از سرزمین شام قیام می‌کند و به سرعت پنج منطقه دمشق فلسطین اردن و حمص و قنسرین را تصرف می‌کند و با سپاهی بزرگ به قتل و غارت در مدینه می‌پردازد و در زمان حضرت مهدی به هلاکت می‌رسد.^(۱)

۷- یمانی کیست؟ یکی از رهبران برحق است که به حمایت حضرت مهدی علیه السلام بر می‌خیزد و با سفیانی می‌جنگد.

۸- سید حسنی کیست؟ مردی خوش سیما و از بزرگان شیعه است و ادعای امامت و مهدویت ندارد مردم را به اسلام و روش معصومین دعوت می‌کند و با امام زمان علیه السلام بیعت می‌کند و پیروان بسیاری پیدا می‌کند.^(۲)

۹- منظور از خسف در بیداء چیست؟ «خسف» به معنای پنهان شدن است و بیداء نام سرزمینی میان مکه و مدینه است ظاهراً مقصود از خسف در بیداء این است که سفیانی با لشکری بزرگ به قصد جنگ با حضرت مهدی علیه السلام عازم مکه می‌شود در بین راه در محلی به نام «بیداء» به طریق اعجاز و به امر الهی در دل زمین فرو می‌روند.^(۳)

۱۰- نواب خاص حضرت مهدی علیه السلام چه کسانی بودند؟

الف) جناب عثمان بن سعید عمری

۱. سیمای افتاب، ۳۹۰.

۲. سیمای افتاب، ۳۸۸.

۳. منتخب الآثار، تاریخ غیبت کبری، ۵۲۱.

ب) محمد بن عثمان بن سعید عمری

ج) جناب ابوالقاسم حسین بن روح نوبختی

د) جناب ابوالحسن علی بن محمد سمری

۱۱ - اقامتگاه حضرت مهدی علیه السلام بعد از ظهور کجاست؟

از سخن امام صادق علیه السلام استفاده می شود که اقامتگاه آن حضرت مسجد سهله است. «اما إِنَّهُ مَنْزِلٌ صَاحِبِنَا إِذَا قَامَ بِأَهْلِهِ»^(۱)

از بررسی مجموع روایاتی که درباره مسجد سهله رسیده می توان استفاده کرد که آن مسجد دارای امتیازات فراوان است، از جمله آنجا اقامتگاه پیامبران و صالحان مانند حضرت ابراهیم و حضرت ادریس، آنجا محل نزول فرشتگان، سرزمین مبارک، محل عروج، محل ظهور عدالت، مرکز بیت المال حضرت مهدی علیه السلام، محل عبادت حضرت مهدی علیه السلام است. دو رکعت نماز در آنجا موجب رفع غم می شود. هیچ پیامبری مبعوث نشد مگر آنکه در آنجا نماز گذارد. هیچکس در آنجا به خدا پناهنده نشد، جز اینکه خدا او را پناه داد.^(۲)

۱۲ - برای رعایت حقوق امام زمان چه باید کرد؟

از فرازی از دعای ندبه استفاده می شود که باید از خداوند کمک خواست «وَ اعِنَا عَلَى تَأْدِيَةِ حُقُوقِهِ عَلَيْهِ» مرحوم صاحب مکیال المکارم حدود ۸۰ وظیفه را برای انسان نسبت به حضرت مهدی علیه السلام بیان کرده است.

۱۳ - چگونه امام زمان علیه السلام با این عمر طولانی در سن جوانی ظهور می کند؟ پاسخ اینکه گذشت شب و روز در افرادی اثر می کند که محکوم زمان هستند و اگر کسی امام زمان باشد نه مأموم، و به تعبیر دیگر حاکم و مقدم بر زمان باشد، نه محکوم و متأخر از زمان، دیگر گذشت شب و روز در او اثر نمی کند و این عدم تأثیر به اراده خداوند متعال تعلق دارد. ^(۱)

۱۴ - چه کسانی به دیدار امام زمان علیه السلام مشرف شده اند؟

افراد فراوانی توفیق تشرّف به محضر مبارک آن حضرت را یافته اند از جمله: ابوالادیان، علی بن مهزیار اهوازی، احمد بن اسحاق قمی، نسیم (خادم امام عسکری علیه السلام)، ابوسهل نوبختی، احمد بن عبدا... هاشمی، ابونعیم انصاری، محمد بن شاذان، سید بحر العلوم، سید بن طاووس، علامه حلی، مقدّس اردبیلی، اسماعیل هرقلی، سید محمد جبل عاملی، شیخ حسین آل رحیم و....

والحمد لله رب العالمین